

Spotkanie z Papieżem | Polskie nowości filmowe | O węgierskim winie i nie tylko
Historia Jánosa Esterházyiego | Wywiad z Grzegorzem Kubaszko | Co nowego
w polskich szkołach na Węgrzech? | Żyj z pasją | Cyrk Einsteina w Budafoku

polonia węgierska

Chleb i wino

str.7-14

Michał Kiss, winiarz, autor bloga "Niewinne podróże"

Fot. Olaf Kuziemka

11 LISTOPADA GODZ. 12:00

ZAŚPIEWAJMY
RAZEM
HYMN

#NIEPODLEGŁADOHYMN

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu

niepodległa

niepodlegla.gov.pl

10 52. MIĘDZYNARODOWY KONGRES
EUCHARYSTYCZNY

12 NIEWINNE PODRÓŻE
WYWIAD Z MICHAŁEM KISSEM

18 „JÁNOS ESTERHÁZY.
NIEWYMAZANA HISTORIA”

OGÓLNOKRAJOWY SAMORZĄD POLSKI (OSP)

4 – PÁLYAZATOK

6 – OD REDAKCJI

TEMAT MIESIĄCA:

CHLEB I WINO

7 – SŁAWEK ZABAGŁO

IDĄC ICH ŚLADAMI

8 – JERZY CELICHOWSKI

TARCAL

10 – Z. MONIKA MOLNÁRNÉ SAGUN

52. MIĘDZYNARODOWY KONGRES EUCHARYSTYCZNY

11 – MŁODZIEŻ POLONIJNA – ŚWIADECTWO

ZOOM

12 – SŁAWEK ZABAGŁO

WYWIAD Z MICHAŁEM KISSEM

ŻYJ Z PASJĄ

15 – MARYSIA DORDEVICS

SPECJALNA OKAZJA JEST...

KULTURA. FILM

16 – MAŁGORZATA TAKÁCS

GDYNIA FILMOWA 2021

18 – MICHAŁ ZABŁOCKI

„JÁNOS ESTERHÁZY. NIEWYMAZANA HISTORIA”

KURIER SZKOLNY

SZKOŁA POLSKA PRZY AMBASADZIE RP

20 – JESIEŃ NA TÖRÖKVÉSZ ÚT 15

OGÓLNOKRAJOWA SZKOŁA POLSKA NA WĘGRZECH

23 – MAJA WANOT

MIANOWANIE NA PIERWSZAKA

24 – MARYSIA DORDEVIC

NAUCZYCIELE NA SZKOLENIU

KRONIKA

24 – Z. MONIKA MOLNÁRNÉ SAGUN
PRZED BEATYFIKACJĄ KARD. STEFANA
WYSZYŃSKIEGO

25 – Z. MONIKA MOLNÁRNÉ SAGUN
XVII. DNI POLSKIEJ KULTURY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ
NA WĘGRZECH

26 – JOANNA GÓRZYŃSKA
CYRK EINSTEINA BUDAFOKU

A NEMZETISÉGEK JOGAIRÓL SZÓLÓ 2011. ÉVI CLXXIX. TÖRVÉNY 119. § (5) BEKEZDÉSÉBEN FOGLALTAK ALAPJÁN
AZ ORSZÁGOS LENGYEL ÖNKORMÁNYZAT, MINT INTÉZMÉNYFENNTARTÓ PÁLYÁZATOT HIRDET
A LENGYEL KÖZMŰVELŐDÉSI KÖZPONT INTÉZMÉNYVEZETŐI (IGAZGATÓ) MUNKAKÖRÉNEK BETÖLTÉSÉRE AZ ALÁBBI FELTÉTELEKKEL:

A munkakör megnevezése: igazgató (vezető állású munkavállaló)

A jogviszony időtartama: 4 éves, határozott időtartamú munkakör, 3 hónap próbaidővel (2022. január 1. – 2025. december 31.)

A foglalkoztatás jellege: teljes munkaidő.

A munkavégzés helye: 1102 Bp., Állomás u. 10., valamint a Lengyel Közművelődési Központ alapító okirata szerinti telephelyek:

1103 Budapest., Óhegy u. 11. / 1051 Budapest., Nádor u. 34. / 3762 Szögliget, Szabadság tér 26.

A munkakörhöz tartozó, illetve a vezetői beosztással járó lényeges feladatok:

A közművelődési intézmény vezetőjének feladata a Lengyel Közművelődési Központ szakszerű és törvényes működtetése, az intézmény alapító okiratában foglalt feladatok ellátása, a takarékos gazdálkodás, az intézmény dolgozói felett a munkáltatói jogkör gyakorlása és döntéshozatal az intézmény működésével kapcsolatban minden olyan ügyben, amelyet jogszabály nem utal más hatáskörbe.

A lengyel kultúra, hagyományok ápolása, anyanyelvi hitélet megszervezése, együttműködés anyaországi és más országbeli lengyelekkel és szervezeteikkel, a hazai lengyelséggel és szervezeteikkel, mindezekkel kapcsolatos programok szervezése, lebonyolítása, illetve az intézmény alapító okiratában, működést meghatározó szakmai dokumentumaiban előírt feladatok ellátása.

A feladat és munkakör munkaviszony keretében látható el.

Javadalmazásra vonatkozó információk:

A munkabér és egyéb juttatások megállapítására a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény, valamint az Országos Lengyel Önkormányzat költségvetésének rendelkezései az irányadók.

Pályázati feltételek, a munkakör betöltésének feltételei:

- a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 94. § (1) bekezdésben foglaltak feltételeinek való megfelelés,
- cselekvőképesség,
- büntetlen előélet, illetve annak igazolása, hogy nem áll az intézményben folytatható tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt,
- a kulturális intézményben foglalkoztatottak munkaköreiről és a foglalkoztatási követelményeiről, az intézményvezetői pályázat lefolytatásának rendjéről, valamint egyes kulturális tárgyú rendeletek módosításáról szóló 39/2020. (X.30.) EMMI rendelet 1. sz. mellékletében meghatározott követelményeknek való megfelelés: felsőfokú végzettség és közművelődési szakképzettség vagy nem szakirányú felsőfokú végzettség és felsőfokú szakirányú szakképesítés,
- kiemelkedő szakmai vagy szakirányú tudományos tevékenység,
- végzettségének, szakképzettségének vagy szakvizsgájának és egyben az intézmény alaptevékenységének megfelelő feladatkörben legalább 5 éves szakmai gyakorlat megléte,
- államháztartási és vezetési ismereteket nyújtó, legalább 120 órás képzés igazolt elvégzése, ennek hiányában nyilatkozat arról, hogy a vezetői megbízás elnyerése esetén vállalja, hogy az igazgatói munkakör betöltését követő két éven belül a képzést elvégzi és az azt igazoló okiratot a munkáltatói jogkör gyakorlójának bemutatja, vagy nyilatkozat a képzési kötelezettség mentesülése alól, annak igazolása mellett,
- mentesül a képzés elvégzésének kötelezettsége alól, aki jogász

vagy közgazdász szakképzettséggel rendelkezik vagy a képzést az intézményvezetői munkakör betöltését megelőzően elvégezte és azt okirattal igazolja.

- a magyarországi lengyelség történetének, hagyományainak, kultúrájának, valamint Lengyelország és Magyarország történelmének, kultúrájának ismerete,
- lengyel nyelv anyanyelvi szintű ismerete, vagy lengyel nyelvből szerzett államilag elismert nyelvvizsga megléte.
- munkakör ellátásához szükséges magyar nyelvtudás.

A pályázat részeként benyújtandó iratok, nyilatkozatok:

- a pályázó szakmai önéletrajza,
- a pályázónak az intézményre vonatkozó részletes szakmai és vezetési programja fejlesztési elképzelésekkel (vezetői program),
- iskolai végzettséget, szakmai gyakorlatot, nyelvismeretet igazoló okmányok másolata
- a pályázó 30 napnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványa, a foglalkozástól eltiltás hiányára is kiterjedően,
- államháztartási és vezetési ismereteket nyújtó, legalább 120 órás képzés elvégzésének igazolása, ennek hiányában - a vezetői megbízás elnyerése esetére - nyilatkozat az államháztartási és vezetési ismereteket nyújtó képzés elvégzéséről, vagy a képzés alóli mentesülés igazolása okirattal,
- nyilatkozat arról, hogy a pályázó hozzájárul személyes adatainak pályázattal összefüggő kezeléséhez, illetve ahhoz, hogy a pályázat elbírálásában résztvevők a pályázati anyagát megismerhetik,
- nyilatkozat arról, hogy megbízása esetén a vagyony nyilatkozat-tételi kötelezettségének eleget tesz,
- pályázata elbírálásának a közgyűlés zárt vagy nyilvános ülésen való tárgyalásához járul-e hozzá.

A pályázat benyújtásának feltételei és elbírálásának határideje:

A pályázatot az Országos Lengyel Önkormányzat címére (1102 Bp., Állomás u. 10.) kell benyújtani, a borítékon feltüntetve „**Lengyel Közművelődési Központ intézményvezetői pályázat**”.

Hiánypótlásra a pályázat beadási határidejét követően nincsen lehetőség.

A pályázat benyújtásának határideje: 2021. november 15. beérkezőleg. (legalább 30 nap a közzétételtől számítva!)

A pályázati felhívás közzétételre kerül: 2021. október 16.

- a fenntartó honlapja (polonia.hu; lengyelonkormanyzat.hu/palyazatok)
- intézményi honlap (lkkbudapest.hu)
- Polonia Węgierska haviújság

A pályázat elbírálásának módja, rendje:

A benyújtott pályázatokat szakmai bizottság véleményezi, majd ezt követően az Országos Lengyel Önkormányzat Közgyűlése bírálja el.

A pályázati kiírással kapcsolatban további információt dr. Tupcsia Éva hivatalvezető adhat a 261-1798 telefonszámon, illetve e-mailben (hivatalvezeto@polonia.hu)

A pályázat kiírója fenntartja a jogot, hogy a pályázati eljárást eredménytelennek nyilvánítsa.

A pályázók az eljárás eredményéről írásban tájékoztatást kapnak.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS/2021.(X.16.) OLŐ KGY SZÁMÚ HATÁROZATA ALAPJÁN
AZ ORSZÁGOS LENGYEL ÖNKORMÁNYZAT PÁLYÁZATOT HIRDET
A POLONIA WĘGIERSKA (MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVI LAPJA) FŐSZERKESZTŐI FELADATAINAK ELLÁTÁSÁRA

Benyújtási határidő: 2021. november 15.

Az Országos Lengyel Önkormányzat pályázatot hirdet a tulajdonában álló Polonia Węgierska (Magyarországi Lengyelek Havi Lapja) főszerkesztői feladatainak ellátására.

I. A főszerkesztő feladatai

- a lap szerkesztésével összefüggő feladatok végrehajtása a lap eredeti céljának szem előtt tartásával: tájékoztatás elsősorban a magyarországi lengyelség életéről, másodsorban lengyelországi hírek és tudósítás a világ országaiban élő lengyelekről, legalább 50%-ban lengyel nyelven;
- a lap szakmai és nyelvi színvonalának biztosítása;
- a beérkezett kéziratok rangsorolása, megjelentetésre való előkészítése, lektoráltatása, szükség esetén fordítása;
- megfelelő színvonalú cikkek írása, ehhez kapcsolódó fényképek készítése,
- részvétel a lengyelség rendezvényein, vidéken és a fővárosban egyaránt;
- megbízott cikkírók munkájának koordinálása;
- elszámolások, összesítések készítése a Hivatal részére;
- a lapkiadás anyagi háttérének biztosítása érdekében pályázatírás és -elszámolás, költségvetés készítés, likviditás folyamatos figyelése, cikkírókkal való kapcsolattartás, velük történő szerződések előkészítése.

II. A főszerkesztői megbízások időtartama

A megbízás határozott időre, 2 év időtartamra, 2022. január 01-től 2023. december 31-ig.

A pályázat kiírója évente értékeli a főszerkesztő tevékenységét.

III. Pályázati feltételek

- diploma, elsősorban kommunikáció vagy bölcsészettudományi végzettség
- a havilap profiljának megfelelő újságírói és szerkesztői gyakorlat;
- a magyarországi lengyelség történetének, kultúrájának és mai életének, valamint Lengyelország, Magyarország történelmének, kultúrájának és mai életének ismerete;
- a tevékenységhez szükséges számítógépes ismeret, műszaki és tipográfiai ismeretek, a kézirat előkészítésében szerzett gyakorlat;
- lengyel és magyar irodalmi nyelv magas szintű ismerete;

IV. A pályázat részeként benyújtandó dokumentumok

- a havilappal kapcsolatos elképzelések, szakmai koncepciót tartalmazó pályázati anyag;
- szakmai önéletrajz, felsőfokú végzettséget igazoló dokumentumok másolatai;
- publikációs jegyzék.

V. A pályázat elbírálásának rendje:

A benyújtott pályázatokat az Országos Lengyel Önkormányzat Kulturális, Ifjúsági és Sport Bizottsága értékeli.

A pályázatot az Országos Lengyel Önkormányzat Közgyűlése előreláthatólag 2021. december 31-ig bírálja el a Kulturális, Ifjúsági és Sport Bizottság javaslata alapján.

A főszerkesztőt az Országos Lengyel Önkormányzat Közgyűlése nevezi ki.

A főszerkesztővel az Országos Lengyel Önkormányzat Hivatala köt megbízási szerződést. A megbízási díj meghatározása megegyezés alapján történik.

A pályázati eljárás eredményéről a pályázók írásban tájékoztatást kapnak.

VI. A pályázat benyújtásának módja, helye és határideje:

A pályázat beérkezésének határideje: 2021. november 15.

A pályázatot postai úton az Országos Lengyel Önkormányzat Hivatala címére történő megküldésével (1102 Budapest, Állomás utca 10.) és elektronikus úton a olko@polonia.hu e-mail címre kell benyújtani. Kérjük a borítékra a következőt feltüntetni: „Pályázata Polonia Węgierska (Magyarországi Lengyelek Havi Lapja) főszerkesztői feladatainak ellátására”.

A pályázat megjelenik 2021. október 16-án a www.lengyelonkormanyzat.hu oldalon.

VII. A pályázat ügyében felvilágosítást ad

Az Országos Lengyel Önkormányzat Hivatala, dr. Tupcsia Éva hivatalvezető. Telefon: (36 1) 261 1798, e-mail: olko@polonia.hu

A pályázat kiírója fenntartja a jogot, hogy a pályázati eljárást eredménytelennek nyilvánítsa.

Budapest, 2021. október 16.

Felföldi Maria
elnök

Ogólnokrajowy Samorząd Polski
Országos Lengyel Önkormányzat

Szanowni Państwo,

Chleb i wino - temat przewodni tego numeru przywodzi na myśl chrześcijaństwo. Niedawno odbył się w Budapeszcie z 52. Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny i XXVIII. Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej. Piszemy o tym na str. 10-11 i 25. **Chleb i wino** zwłaszcza tu na Węgrzech, kojarzy się wielu z łagodnymi stokami Tokaju i winobraniami. Polacy przybywali w te strony zwabieni nie tylko szklaneczką wyśmienitego wina, pięknymi widokami, ale także wielką gościnnością mieszkających tu ludzi. Ich śladami udał się Sławek Zabagło, a na str. 7 dzieli się z Państwem swymi odkryciami. Właśnie w regionie Tokaju leży niewielka miejscowość Tarczal, o której specjalnie dla "Polonii Węgierskiej" pisze Jerzy Celichowski. W dziale ZOOM macie zaś Państwo okazję poznać polskiego winiarza Michała Kissa i tajniki winiarstwa.

A żebyście Państwo w odpowiednim nastroju zabrali się za lekturę niniejszego numeru, wzniesiemy się ostrożnie w górę (choćby wstając z kolan na skrzydłach poezji).

Chleb i wino to także tytuł jednego z wierszy Johanna Friedricha Hölder-

lina, niemieckiego poety, dla którego starożytna Grecja stanowiła symbol doskonałości, połączenia ludzkiego i boskiego pierwiastka. Pozwolę sobie przytoczyć tu przedostatnią strofę tego dzieła:

„Ale my, przyjacielu, przychodzimy za późno.

Bogowie niby wciąż żyją, ale gdzie indziej: tam, w górze;

Działają w innym świecie i tak nas chcą oszczędzić,

Że zgola nie zważają, czy w ogóle żyjemy.

Nieczęsto kruche naczynie zdolne jest ich pomieścić;

Człowiek tylko chwilami znosi pełnię boskości,

A resztę życia śni o niej. Niemniej błędzenie, jak sen,

Pomaga; noc i niedola hartuje nas i wzmacnia,

Nim w tej kolebce ze spiżu dorosną bohaterowie

O sercach, co siłą, jak dawniej, dorównują Niebom.

Gdy przyjdą, będzie grzmiało. Tymczasem jednak dość często

Myślę, że lepiej już spać, niż żyć tak w osamotnieniu

I wiecznie czekać; i nie wiem, co robić ani co mówić,

I w ogóle na co komu w tym marnym czasie poeci?

Lecz mówisz, że są to jakby – kapłani boga wina,

Którzy w tę świętą Noc wędrują z kraju do kraju”.

(przekł. Antoni Libera)

Świat Niebian pozostał wspomnieniem. Przypomnieć sobie go próbuję nieliczni, cenę płacąc za to ogromną. Sam Hölderlin drugą połowę swego życia spędził jako szaleniec zamknięty na wieży. Zanim jednak jego zmysły poraziło światło, w ostatnim wersie wiersza właśnie pod tytułem „Wspomnienie” stwierdził: „**WSZELAKO CO SIĘ OSTA-**

JE, USTANAWIAJĄ POECI” przekł. Antoni Libera).

O religijnym aspekcie prawdziwej poezji mówił także, zmarły niedawno polski poeta, Adam Zagajewski: „Prawdziwa poezja zawsze jest blisko religii. Nie musi być poezją religijną, żeby dotykała sfery mistycznej, czy prawie mistycznej. Poeci deklarujący się jako ateści są jednak w chwilach samotności, chwilach głębokiej medytacji bardzo blisko religii” (wywiad dla alateia.org). O tej samotności w obliczu boskości, tej „najwyższej radości, czysto duchowej, wciąż jeszcze dla ludzi zbyt wielkiej” pisał właśnie Hölderlin, a „**Chleb i wino**” stał się jednym z ulubionych wierszy Zagajewskiego.

Tuż po zakończonej wojnie, spędzając lato nad Balatonem Béla Hamvas napisał „Filozofię wina”, którą rozpoczął tymi słowami:

„Postanowiłem napisać modlitewnik dla ateistów. Poczulem współczucie z cierpiącym w naszych miernych czasach i w ten sposób chciałbym im pomóc.

Jestem świadomy trudności mojego zadania. Wiem, że słowa „Bóg” nie wolno mi wypowiedzieć. Zmuszony jestem mówić o nim poprzez różne inne imiona, jak na przykład „pocałunek” albo „gotowana szynka”. Najczęściej jednak zwracam się do niego per „wino”. Dlatego tytuł tej książki to „Filozofia wina”, a za jej hasło przewodnie wybrałem zdanie: **OSTATECZNIE TYCH DWOJE POZOSTANIE: BÓG I WINO**” (przekł. własny).

Może za bardzo obstajemy przy chlebie powszednim?

Marzena Jagielska
redaktorka naczelna

MIESIĘCZNIK WĘGERSKIEJ POLONII

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

PISMO OGÓLNOKRAJOWEGO SAMORZĄDU POLSKIEGO Z KWARTALNYM DODATKIEM GŁOS POLONII

AZ ORSZÁGOS LENGYEL NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZAT LAPJA A GŁOS POLONII NÉGYEDÉVI MELLÉKLETTEL

Odpowiedzialny wydawca / Felelős kiadó: ORSZÁGOS LENGYEL ÖNKORMÁNYZAT HIVATALA

Zespół redakcyjny / Szerkesztőség:

Redaktorka naczelna / Főszerkesztő: MARZENA JAGIELSKA

Korekta językowa / Korrektúra: MAŁGORZATA TAKÁCS

Redaktorka graficzna / Grafikai szerkesztő: KATARZYNA ŚWIDNICKA

Stali współpracownicy / Állandó szerzőink: JERZY CELICHOWSKI, EMILIA KOVALCSIK, ALCIA NAGY,

MAŁGORZATA TAKÁCS, ELŻBIETA HORVÁTH, SŁAWEK ZABAGŁO, MICHAŁ ZABŁOCKI

Redakcja / Szerkesztőség: 1102 BUDAPEST, ÁLLOMÁS U. 10., TEL.: +36 1 2613479, REDAKCJA.POLONIAWEGERSKA@GMAIL.COM

 @REDAKCJA.POLONIAWEGERSKA

Drukarnia / Nyomda: PANNÓNIA NYOMDA KFT.

Wersja w PDF dostępna online/A PDF verziő online megtekinthető: WWW.POLONIA.HU/INDEX.PHP/PL/POLONIA-WEGERSKA/HU ISSN: 1417-5924

polonia
węgierska

PRENUMERATA PW I GP

A PW ÉS A GP ELŐFIZETÉSE

ROZCZNA PRENUMERATA MIESIĘCZNIKA „POLONIA WĘGERSKA” (12 NUMERÓW)

I JEGO KWARTALNEGO DODATKU „GŁOS POLONII” (4 NUMERY) NA ROK 2021 WYNOŚI DLA PRENUMERATORÓW:

A POLONIA WĘGERSKA HAVILAP (12 SZÁM) ÉS NÉGYEDÉVES MELLÉKLETE, A GŁOS POLONII (4 SZÁM) ÉVES ELŐFIZETÉSE 2021. ÉVRE:

INDYWIDUALNYCH (1 EGZEMPLARZ) – 4.000 HUF/ROK ZBIOROWYCH (5 EGZEMPLARZY) – 20.000 HUF/ROK

PŁATNOŚĆ: PRZELEW NA KONTO.

ELŐFIZETÉS MÓDJA: BANKI ÁTUTALÁS.

K&H: 10400157-00032282-00000009

PRZYJMujemy RÓWNIEŻ ZAMÓWIENIA NA NUMERY WCZEŚNIEJSZE – MOŻNA JE ZGŁASZAĆ NA PODOBNYCH WARUNKACH.

VÁLLALJUK A KORÁBBI SZÁMOKRA VONATKOZÓ RENDELÉSEK TELJESÍTÉSÉT – AZONOS FELTÉTELEK MELLETT.

IDĄC ICH ŚLADAMI

DOM NA SKRAJU SZEGI PODOBNY DO TEGO, W KTÓRYM KIEDYŚ MIESZKALI JANINA I BAZYLI

Od setek lat kupcy i wędrowcy z Polski przyjeżdżali w okolice Tokaju zaopatrzyć się w wybornego węgryzyna i królewskiego tokaja. Idąc ich śladami postanowiliśmy z Żoną zdobyć kilka butelek tych trunków i rozejrzeć się po okolicy.

Zatrzymaliśmy się w gospodarstwie agroturystycznym w Szegi – małej wiosce położonej 12 km od Tokaju nad brzegiem rzeki Bodrog. Jego właściciel, András Kusinszki, kiedy dowiedział się, że jestem Polakiem, z prawdziwą dumą opowiedział nam historię Janiny i Bazylego, dwójki polskich uchodźców zwanych tu przez miejscowych Mamą i Papą, którzy znaleźli **na węgierskiej ziemi** nie tylko szklankę wina, ale i kawałek chleba.

Dom

Janina i Bazyl mieszkał przed wojną w mieście Brody (dawniej Lubicz), 100 km na wschód od Lwowa, a 440 km od Warszawy. Ludność Brodów stanowili niemal wyłącznie Żydzi. Jeden z nich, lekarz Nachman Krochmal, tak o nim pisał: „Miasto, gdzie mądrość i bogactwo, Tora i zrozumienie, handel i wiara są zjednoczone.”

Janina była nauczycielką, Bazyl inżynierem budowlanym, mieli dwóch synów, byli poważanymi członkami społeczności. Ale nadeszła wojna i Niemcy zajęli miasto. Dwójkę chłopców wywieźli do obozu śmierci, a rodziców zabrali do

brodzkiego getta. Stąd jesienią 1942 roku wywieziono kilka tysięcy miejscowych Żydów do obozu zagłady w Bełżcu. Ci, którzy pozostali, wiedzieli, że ich jedyną nadzieją jest ucieczka.

W drodze

Na krótko przed ostateczną likwidacją getta, w maju czterdziestego trzeciego ok. 80-200 osób zbiegło do pobliskiego lasu Pianica. Znaleźli tu schronienie, ale nikt nie wiedział, na ile czasu. Janina i Bazyl długo planowali iść dalej w poszukiwaniu spokoju i zaginionych dzieci. Pewnej nocy Bazyl znalazł porzuconą taczkę i, wioząc na niej Janinę, wyruszył przed siebie, byle jak najdalej od Brodów. Spotkanym patrolom niemieckim tłumaczył, że żona jest bardzo chora i musi ją szybko zawieźć do lekarza. Co jakiś czas zmieniali się, raz on wioził ją, raz ona jego.

Żywili się owocami i warzywami znajdującymi po drodze. Gdy widzieli, że w pobliżu nie ma niemieckich żołnierzy, zaglądali do małych wiosek, gdzie za pracę dostawali trochę gotowanego jedzenia. Tak w ciągłej ucieczce i strachu minęły dwa, może trzy miesiące. Pokonali ponad 500 kilometrów, omijając miasta Lwów i Un-

gvár (dziś: Užgorod). Napotkani ludzie mówili niezrozumiałym językiem, stąd wiedzieli, że są już na Węgrzech. Ale bali się zatrzymać blisko granicy. W końcu doszli do wsi Szegi, położonej wśród tokajskich winnic.

Nowe życie

Ich tułaczka dobiegła końca. Schronienia udzieliła im rodzina Zecherów. Zaoferowali im osobny pokój w przedniej części domu, oddzielony od reszty pomieszczeń. Poczęstowali ich jedzeniem, ale oni nie chcieli przyjąć niczego za darmo, więc poprosili o jakieś zajęcie przy domu. W Szegi nie było wtedy kościoła, tylko kaplica mieszcząca się w szkole. Katolicki ksiądz w zamian za niewielkie wynagrodzenie zlecił Mamie utrzymanie ładu w kaplicy i wokół niej. Ludzie we wsi zaczęli nazywać ich Mamą (Mami) i Papą (Papi). Ich polskie imiona okazały się dla miejscowych zbyt trudne.

Wzrok Papę zaczął się psuć, po paru latach całkowicie zaniewidział. Przestał wychodzić z domu, można go było zobaczyć tylko latem, kiedy drzwi do ich pokoju były otwarte. Siedział milczący w fotelu naprzeciwko drzwi. Za to Mami

ciągle się dokądś spieszyła, sprzątała także w szkole i знаły ją wszystkie dzieci w Szegi. Nauczycielka często zabierała dzieci do lasu, aby nazbierały chrustu dla polskiego małżeństwa, albo pomagały im w innych pracach domowych. Wszyscy we wsi bardzo lubili i odnosili się z czcią do imigrantów z Polski.

Janina też pomagała dzieciom. Przed wojną była nauczycielką, znała kilka języków, między innymi rosyjski. Języka tego wymagano w szkole średniej, ale we wsi nie było nauczyciela rosyjskiego. Mama uczyła więc rosyjskiego dzieci, które o to prosiły. Sama nauczyła się po węgiersku, ale wszyscy byli zdania, że mówiła bardzo dziwnie.

Cudów nie ma

Nigdy nie spotkali już synów, choć żyli ciągle nadzieją, że się odnajdą. I każdego dnia, aż do śmierci, budzili się mówiąc „dzisiaj na pewno nas znajdą i zabiorą z powrotem”. Nie potrafili zrozumieć, że ich rodzinne miasto znalazło się w Związku Radzieckim i nie mają dokąd wracać. Zmarli w 1975 roku. Papi najpierw, był już bardzo chory. A Mami

nie miała już po co żyć sama i odeszła może w dwa tygodnie później.

„Taczkę, którą uciekali, widziałem jeszcze w 1960 r., stała na podwórzu domu mojego dawnego przyjaciela.” – mówi gospodarz i zachęca do odwiedzenia miejsca pochówku polskich uchodźców. Drogę do miejsca ich spoczynku pokazuje starsza kobieta porządkująca inny grób. Pamięta ich dokładnie. „Wszyscy ich znaleźliśmy i lubiliśmy.” – a po chwili dodaje szeptem – „Podobno kiedy zaczęli wynosić po nich meble i sprzątać pokój, a był tam także mój szwagier i wszystko widział, to pod łóżkiem znaleźli pół wiaderka złota. Oni sami żyli bardzo biednie, ale ciągle bali się, że ich zabiorą i może mieli nadzieję, że tym złotem się wykupią.” Nikt tego skarbu nigdy więcej nie widział, więc może to być tylko plotka, jak to na wsi bywa. Ale w każdej plotce tkwi ziarno prawdy.

Prawda jest taka, że do końca swych dni nie wyzbyli się strachu przed tym, że „przyjdą po nich”, lęku uchodźcy, który choć znalazł szklanę winą i kawałek chleba, to z dala od domu, który musiał porzucić, nigdy nie będzie już „u siebie”.

Memento

W 2014 roku Ambasada Polski postawiła na ich grobie pamiątkowy pomnik. Napis na nagrobku głosi:

Diacsek Bazil 1893-1975 és neje Pencakovszki Janina 1900-1975

Lengyel menekültek síremléke

Ich nazwiska, tu już zmadziaryzowane, brzmiały pierwotnie prawdopodobnie tak: Bazyli Diacsek i Janina z Pencakowskich. Są to nazwiska popularne na Kresach.

Jeżeli nie byliście jeszcze nigdy w „stolicy” króla win i wina królów, to koniecznie musicie tam, czyli do Tokaju zawitać! Czas płynie tu tak leniwie, jak wody Cisy czy Bodrogu. Siedząc przy lampce chłodnego furmintu wspomnijcie tułaczkę Bazylego i Janiny, których do brzy ludzie, Węgrzy przyjęli do swego domu!

Sławek Zabagło

BUTLE TOKAJU W TARCALU Fot. JERZY CELICHOWSKI

TARCAL

Tarcal, obok Tokaju oraz Bodrogkeresztúr, to jedna z trzech miejscowości leżących u podnóża góry Tokaj. Jest mniej znana od słynnego Tokaju, ale miłośnicy tej miejscowości podkreślają, że to do Tarcalu należą najlepsze parcele winne w regionie. Choć to właśnie wino decyduje o charakterze wsi i choć mieści się tu szereg znakomitych wytwórców takich, jak Barkland, Basilikus, Degenfeld, Dorogi testvérek, Kikelet, Királyudvar, Majoros, Myrtus czy też Tokajicum, to Tarcal to nie tylko samo wino.

Poza winem ze wsią najbardziej kojarzona jest wielka figura Jezusa Błogosławiącego. Mierzy ona 8,5 metra i jest uznana za największą na Węgrzech. Wykonano ją z litego kamienia i ustawiono na wzgórzu dominującym nad wsią w 2015 roku. Podarował ją wsi Attila Petrő, lokalny patriota i przedsiębiorca, który postawił tylko warunek, by znaleziono dla niej odpowiednie miejsce - wybór padł, jak już dzisiaj wiemy, na wspomniane wzgórze. Poprzednio stała tu wielka butelka

reklamująca wina tokajskie, była ona jednak przedmiotem szyderstw i nie cieszyła się popularnością. Z Jezusem historia ułożyła się inaczej. Dzięki Jezusowi w miejscowości pojawił się nowy rodzaj turystów. Choć ich odwiedziny nie mają zwykle charakteru religijnego, to jednak przyjeżdżają ze względu na figurę. Zrobiło się ich tylu, że samorząd zdobył pieniądze na utworzenie wokół figury pięknego parku; by pomieścić nagle zwiększoną liczbę aut, zbudowano też parking.

Według legend wieś swoją nazwę wywodzi od kumańskiego wodza Turzola. Podobno jego grób znajduje się gdzieś blisko. Kiedyś, by upamiętnić wodza, na jednym ze wzgórz zbudowano kamienny kurhan. Wodzowi niedawno postawiono w centrum wsi pomnik. Część szczegółów pomnika – ornamenty na małej torbie noszonej przy pasie czy też na szabli – wykonano na podstawie wykopanych przez archeologów w okolicy przedmiotów, które obecnie znajdują się w muzeum narodowym.

Historia Tarcalu sięga daleko głębiej niż okresu sprzed tysiąca lat. Wielu winiarzy pokazuje ilustrujące to przedmioty wykopane czy też po prostu znalezione w winnicach. Obok w miarę współczesnych fragmentów fajek czy buteleczek są tam narzędzia krzemienne, a także zęby mamutów. Tu też działa się prehistoria.

W Tarcalu chętnie wspomina się też posiedzenie parlamentu, które odbyło się we wsi w 1110 roku. Wówczas ta instytucja miała charakter wędrowny; niemal za każdym razem zgromadzenia odbywały się w innym miejscu. Obradując w Tarcalu pod przewodnictwem króla Kolomana Uczzonego (Könyves Kálmán) uchwalono, iż „czarownic nie ma”, co uznaje się za zakaz procesów czarownic. Wydarzenie to upamiętnia niewielka tablica umieszczona na prywatnym domu na ulicy – kogóż by innego? – Kolomana Uczzonego. Zgodnie z widniejącym na niej napisem to właśnie w tym miejscu odbyło się to słynne posiedzenie parlamentu. Dom zbudowany został na oko w latach 70-tych lub 80-tych na podstawie typowego projektu: to taka kostka, których jest masa na wsiach i na obrzeżach miast, więc tablica robi lekko dziwne wrażenie.

W historii tej miejscowości pojawia się – a jakże – wątek polski. W trakcie powstania 1848-49 rozegrała się tu bitwa. Siły węgierskie od dłuższego czasu wycofywały się pod naporem regularnej armii

się przez rzekę Cisę. Austriacy nacierali od strony Mádu. Do decydującego starcia doszło 23 stycznia 1849 roku na wzgórzu św. Teresy. Tego mroźnego dnia widoczność była ograniczona z powodu gęstej mgły (według jednego z uczestników można było dostać od kogoś w twarz, a i tak nie widziałbyś ręki, która cię uderzyła) i żołnierze walczyli nieomal po omacku. W bitwie odznaczali się Polacy walczący ramię w ramię z Węgrami pod dowództwem Jerzego Bułharyna. Austriaków odparto, podobnie zresztą jak i następnego dnia w bitwie pod Bodrogkeresztúr. To był początek zwycięskiej fali węgierskiej kampanii wiosennej.

Obie wojny światowe ominęły Tarcal, choć, jak przypomina o tym tablica w centrum wsi, wielu mieszkańców oddało swoje życie służąc w wojsku, a po drugiej wojnie światowej ponad sto przypadkowych osób wysłano na, jak to się tutaj mówi, „małej roboty”, czyli przymusowe roboty na Wschodzie. W ich przypadku były to kopalnie węgla w Donbasie. Dobrowolnie dołączył do nich miejscowy ksiądz, János Szerednyei, który podnosił zesłańców na duchu aż do swojej śmierci podczas wypadku w kopalni w Worosiłowce. W międzyczasie nawet sowieccy nadzorcy nabrali do niego szacunku, czego dowodem było zezwolenie na pochówek w trumnie, rzecz wyjątkowa w łagrze. Obecnie upamiętnia go tablica w kościele katolickim.

W Tarcalu, jak i w wielu miejscach na Węgrzech, kiedy mowa o kościele, trzeba określić wspólnotę religijną, której służy. Obok stojącego na wzgórzu kościoła katolickiego stoi bowiem zbór kalwiński. Choć znajduje się dużo niżej, to z powodu wyższej wieży, z daleka – a świątynie widać ze wszystkich stron – wydaje się, że stoją one obok siebie. Według

ustnej tradycji, kiedy kalwiniści zgłosili potrzebę zbudowania własnej świątyni, władze habsburskie, a więc niechętnie protestantom, zgodziły się zastrzegając jednak przy tym, że wielkość zboru określi powierzchnia zajęta przez stojących obok siebie wiernych. Ci mieli przechytrzyć urzędników ubierając się w najgrubsze zimowe ubrania, tak by zajmując jak najwięcej miejsca. Obecnie oba kościoły mają zbliżone wymiary.

W centrum wsi stoi barokowy budynek Instytutu Badawczego Wina. Choć sam w sobie jest zabytkiem, to dużo ciekawsze są mieszczące się pod nim piwnice. Pierwotnie była to własność rodziny Rákoczyców, posiadających na północnych Węgrzech wiele posiadłości. Po przejściu przez Habsburgów budynek oraz piwnice zostały przebudowane. Obecnie piwnice mają trzy główne odnogi o łącznej długości pół kilometra. Mieści się tam też trezor win muzealnych, niektóre z nich pochodzą z drugiej połowy XIX wieku.

We wsi działa Tarcałskie Stowarzyszenie Wina i Kultury, które między innymi organizuje coroczne festiwale. Odbywają się one zwykle w pierwszy weekend maja. Jednym z powodów wybrania tej daty jest umożliwienie uczestnictwa Polakom, którym wówczas, z powodu świąt 1 i 3 maja, wypada długi weekend. Polacy są nie tylko mile widziani, ale też program majówki zawiera zazwyczaj polskie elementy. W trakcie szeregu wydarzeń – wykładów, przechadzki po winnicach czy też degustacji – oferowane jest tłumaczenie na język polski.

Zresztą Polacy ze względu na wino odwiedzają wieś nie tylko w czasie majówek. Podtrzymują w ten sposób dawne tradycje kontaktów polsko-węgierskich opartych na tej winnej więzi. Warto o niej pamiętać, to bardzo miła w kulturowaniu tradycja.

*Béla Hamvas, Filozofia wina, 1945
przekł. Tadeusz Olszański*

austriackiej, której celem było zajęcie Debreczyna. Najpierw jednak musieliby zająć Tarcal, a później przepawić

52. MIĘDZYNARODOWY KONGRES EŪCHARYSTYCZNY W BUDAPESZCIE

SPOTKANIE PRZED MSZĄ ŚW. NA PLACU BOHATERÓW ROZPOCZYNAJĄCĄ KONGRES W BUDAPESZCIE W DNIU 05.09.2021 R. FOT. BARBARA PÁL

W dniach 5-12 września 2021 roku uczestniczyliśmy w wielu modlitwach, katechezach, warsztatach, świadectwach i Mszach św., Procesji Eucharystycznej oraz koncertach i wielu innych programach kulturalnych na terenie Hungexpo, miasta Budapesztu i całych Węgier. Razem z nami radośnie uczestniczyła w programach i uroczystościach młodzież polonijna i ich opiekunowie duchowni z wielu krajów Europy. Był z nami ks. abp St. Gądecki przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski oraz ks. bp Wiesław Lechowicz Delegat KEP ds. Emigracji Polskiej.

Polaków z Ojczyzny, a także stuosobową grupę przedstawicieli młodzieży polonijnej oraz ich kapłanów i siostry zakonne posługujących wśród Polonii z Anglii, Belgii, Białorusi, Francji, Grecji, Islandii, Niemiec, Rosji i Ukrainy, gościliśmy na naszym kawałku polskiej ziemi w Budapeszcie. Pokazaliśmy wszystkim zorganizowaną wspólnie przez Instytut Polski w Budapeszcie i Stowarzyszenie św. Wojciecha wystawę fotogramów Janusza Rosikonja i Grzegorza Górnego pt.: „Cuda Eucharystyczne” przy Kościele Polskim oraz przygotowaną przez Fundację „Golgota Wschodu” w Domu Polskim im. Jana Pawła II. wystawę pt. „Stefan Kardynał Wyszyński – Ojciec i Pasterz”.

W Kościele Polskim Siostry Misjonarki Chrystusa Króla poprowadziły piękną

liturgię adoracji, a w ogrodzie Domu Polskiego miała miejsca agapa i spotkanie integracyjne. Przeżyliśmy wiele, wiele podniosłych i szczęśliwych chwil, które na pewno na długo pozostaną w naszej pamięci i sercach.

To wielkie wydarzenie w życiu Kościoła Katolickiego miało na celu pokazanie, promowanie, pogłębianie zrozumienia i czci dla sakramentu Eucharystii we wspólnocie życia, we wspólnocie Kościoła powszechnego.

Mszą św., której przewodniczył papież Ojciec św. Franciszek, zakończył się 52. Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny. Nasza polonijna białoczerwona grupa podziękowała Papieżowi za beatyfikację kard. Stefana Wyszyńskiego. Od 20 października 1964 roku kard.

Wyszyński był Protektorem duszpasterstwa polskich emigrantów.

Czas Kongresu Eucharystycznego był dla nas czasem łaski i miłosierdzia. Dwa (i nie tylko!) bratnie narody w samym sercu Europy modlitwą przypominały całemu światu o prawdzie Ewangelii, istocie, sensie i misji naszego życia.

„Deo Gratias!” dla wszystkich ludzi dobrej woli, którzy swoim zaangażowaniem przyczynili się do przeżycia tych przepięknych i głębokich treści uroczystości oraz wydarzeń kongresowych!

Katarzyna Takácsné Kalińska

MŁODZIEŻ POLONIJNA ŚWIADECTWA

„My, Malwina, Natalia, Szymon oraz siostra Natasza, czyli czteroosobowa grupa reprezentująca Polonię grecką oraz naszą parafię Serca Chrystusa Zbawiciela w Atenach, także mieliśmy okazję z wielką radością uczestniczyć w Kongresie. Wszystko, co usłyszeliśmy i zobaczyliśmy oraz ludzie, których poznaliśmy, pozostaną na bardzo długo, jeżeli nie na zawsze, w naszych sercach i pamięci.

Udział w Kongresie Eucharystycznym w Budapeszcie był dla mnie niesamowitym przeżyciem. Muszę przyznać, że początkowo nie byłam przekonana co do tego wyjazdu, lecz wszelkie wątpliwości minęły wraz z dotarciem na miejsce. Budapeszt to piękne miasto z wieloma turystycznymi atrakcjami, o czym też się przekonaliśmy. Jednakże poza pięknem miasta miło zaskoczyła mnie organizacja Kongresu. W pamięci na pewno na długo zostaną mi świadectwa ludzi, których mieliśmy szansę wysłuchać. Najbardziej zaskoczyło mnie działanie słów tych ludzi na moje zachowanie. Wracając do domu czułam się o wiele bardziej spokojna, odstresowana i gotowa do dalszego działania, coś, czego mi wcześniej bardzo brakowało. Poza tym wróciłam bogatsza o wiele nowych znajomości, które zapamiętam na całe życie i które mam nadzieję utrzymać. Poznanie ludzi z podobnymi wartościami bardzo pomogło mi z pewnymi osobistymi wątpliwościami. Jestem bardzo wdzięczna za tak miłe i gościnne przyjęcie ze strony sióstr oraz księży w parafii w Budapeszcie”.

Natalia

„Wszystko, czego doświadczyliśmy w Budapeszcie podczas Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego, było dla mnie zupełnie nowym doświadczeniem, jednakże wielce przerosło moje oczekiwania. Nie spodziewałam się tak ciepłego przyjęcia nas w Domu Polskim, a także takiej uprzejmości oraz dobroci ze strony ludzi, którzy przez cały ten czas nas otaczali. Wielkim zaskoczeniem dla mnie było spotkanie tak licznej grupy młodych ludzi cieszących się, że mogą być oraz uczestniczyć we Mszy Świętej, wieczorze uwielbienia czy procesji światła. Mieliśmy też okazję poznać wiele wspaniałych osób reprezentujących Polonię z całej Europy, do których w tak krótkim czasie zdążyliśmy mocno się przywiązać i z którymi nadal utrzymujemy kontakt. Oprócz poznania ludzi, poznaliśmy lepiej także siebie samych, pogłęбилиśmy naszą wiarę oraz dowiedzieliśmy się i zrozumieliśmy dużo rzeczy o Eucharystii. Nie zabrakło też czasu na zwiedzanie pięknego Budapesztu, do którego ja na pewno kiedyś wrócę.”

Malwina

„Kongres Eucharystyczny był dla mnie okazją do głębszego poznania tematu Eucharystii oraz do większego umocnienia w wierze. Dzięki Kongresowi miałem możliwość poznać młodzież polonijną z różnych krajów, która ma takie same wartości, podobne poglądy na życie i z którą można było wymienić się informacjami na temat życia w różnych krajach. Niezapomnianym momentem dla mnie będzie uczestnictwo we Mszy świętej z papieżem Franciszkiem.

Szymon

„Spotkanie z papieżem Franciszkiem było bardzo emocjonującym i niezapomnianym doznaniem dla każdego z nas. Swoją homilią poruszył serca wielu uczestników, dając impuls do wielu przemyśleń. Słowa Ojca Świętego na długi czas pozostaną w naszej pamięci.

Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny to niezapomniane doświadczenie, które na pewno chwyciło za serca wielu uczestników. Ten bardzo intensywny czas nappełnił Duchem każdego z nas. Czasy pandemii nie były łatwe, bardzo mocno skrępowały wzrost duchowy, uniemożliwiając spotkania formacyjne, czy też różne rekolekcje. Tym bardziej więc tegoroczny kongres był wyjątkowy i wyczekiwany. Tchnął nową nadzieję, zainspirował do działania, pozostawił zachwyt i zachęcił do tworzenia rzeczy wielkich, świętych i niezapomnianych. Poruszającym doświadczeniem było ujrzeć tak wielu wierzących ludzi z całego świata. Gorliwość innych obecnych katolików wręcz zachęcała do wspólnego wspinania się ku świętości. Zobaczyliśmy żywy i żarliwy Kościół z całego świata, którego jesteśmy częścią. Pogłębienie tajemnicy Eucharystii sprawiło, że uczestnictwo na Mszy Świętej przeżywane jest teraz dużo bardziej świadomie, dokładnie i intensywnie.

Jestem bardzo wdzięczna i szczęśliwa, że mogłam uczestniczyć w tym wyjątkowym zgromadzeniu. Pragnę również szczególnie podziękować za gościnę Węgry i Polskiej Parafii i Domu Polskiego w Budapeszcie. Zostaliśmy wszyscy obdarzeni wielką miłością, troską i życzliwością. Wszystko to sprawiło, że cały pobyt w Budapeszcie zapamiętam jako fantastyczny i genialny czas wzrostu naszej duchowości. Dziękuję wszystkim którzy przyczynili się abyśmy mogli wziąć udział w Kongresie Eucharystycznym 2020. Niech Bóg będzie błogosławiony za ten szczególny czas!”

Aleksandra Ruta, PMK Düsseldorf

NIEWINNE PODRÓŻE

Z bodaj jedynym na Węgrzech polskim winiarzem rozmawialiśmy o Węgierce, o węgrzynie i o węgierskim, czyli o tym wszystkim, co kocha.. A przy okazji zdradził nam technologię produkcji wina królów i że do jego wyrobu używa się wina o polskiej nazwie. Zgłębiliśmy też tajniki żargonu winiarzy i wiemy, jak się „buduje” wina różnych kolorów. Zapraszamy na podróż z kieliszkiem w rękę.

Z Michałem Kissesem rozmawia Sławek Zabagło

Nazwisko masz węgierskie. Dlaczego?

To proste. Po ślubie to ja przyjąłem nazwisko żony. Mieszkamy na Węgrzech i stwierdziliśmy, że tak będzie prościej wszystko załatwić. I rzeczywiście tak jest. A do tego posługuję się płynnie językiem węgierskim, co też ułatwia kontakty.

A skąd znajomość języka? W Polsce studiowałeś geografię na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Zgadza się, przez trzy lata, ale nie pasowało mi to do wyobrażeń o tym przedmiocie. W trakcie studiów kilkakrotnie wyjeżdżaliśmy w sprawach naukowych na Węgry. Pamiętam, że za pierwszym razem przejechaliśmy przez Ózd i Kazincbarcikę..., czyli jedno z najbrzydszych miejsc. Ale pomimo tego niezwykle mi się tu spodobało, i to zaważyło na

późniejszym wyborze miejsca zamieszkania. Zdecydowałem się więc przepisać na hungarystykę. Później, w ramach stypendium ministerstwa nauki oraz CEEPUS, trafiłem na uniwersytet ELTE. Tu poznałem moją małżonkę.

Dwukrotnie korzystałem z programów Instytutu Balassiego, studiowałem na letnim uniwersytecie w Pécsu, a promotor mojej pracy dyplomowej był jednocześnie wykładowcą na ELTE. Dzięki temu mogłem rozwijać moje zainteresowania, czyli językoznawstwo i tłumaczenia, a przede wszystkim tłumaczenia literatury węgierskiej. No i w trakcie tych wyjazdów narodziło się też zamiłowanie do win węgierskich.

No właśnie, jakie były początki Twojego zainteresowania winem?

Jeszcze w trakcie studiów w Polsce pracowałem w jednym ze sklepów z winem

Marka Kondrata. Tam zdobyłem podstawową wiedzę na temat win i chęć jej dalszego pogłębiania. Tę wiedzę zacząłem w 2014 spisywać w formie blogu. Powstaje on po dziś dzień. Nosi nazwę „Niewinne podróże”. Są tam relacje z wydarzeń, na które regularnie jeżdżę, recenzje win, które sam pijam, a także sporo ciekawostek o winie.

No więc tak to się zaczęło. A potem – tak jak to zazwyczaj bywa – wciągnąłem się i chciałem wiedzieć coraz więcej i rozwijać się.

Jesteś więc blogerem. A może influencerem, koneserem, podróżnikiem plantatorem, bo można Cię ujrzyć zbierającego winorośle. Kim jesteś?

Chyba po trosze każdym z nich. Choć nie. Nie jestem influencerem. To trudne zadanie. W Polsce jest tylko kilka osób, które mogły się z tego utrzymać. Bodaj-

że pierwszą osobą była kobieta, która na swoim koncie na Instagramie połączyła wino z seksualnością. A seksualność, jak wiadomo, dobrze się sprzedaje. Tak, ona jest influencerką. Myślę, że kobietom łatwiej to przychodzi.

Dla mnie głównym zajęciem – wśród innych moich zainteresowań – jest pisanie bloga. Z pisania w Polsce utrzymuje się może z dziesięć osób. Dla mnie jest to drogie hobby, i nie chodzi tylko o cenę lepszego wina. Muszę też bywać na wydarzeniach związanych z winem. Jestem więc podróżnikiem, odwiedzam regiony winne we Francji, w Chorwacji, w Niemczech, w Rumunii, a nawet w Gruzji czy w... Polsce. Oczywiście najczęściej jeżdżę po Węgrzech. Mam dobre kontakty z importerami. Czasami otrzymuję propozycje współpracy, ale nie jest to zbyt częste.

Od niedawna jestem też właścicielem 10-areowej parceli w Tokaju. Na razie jest to tylko zabawa. Ciągle się uczę.

Dlaczego właśnie wina węgierskie? Obowiązek wobec kraju zamieszkania, czy naprawdę wina węgierskie liczą się na rynku światowym?

Z jednej strony obowiązek, ale węgierskie wina w ostatnich czasach są naprawdę świetne! Świat dopiero zaczyna je poznawać. Wszystkie uprawy winorośli na Węgrzech zajmują powierzchnię 60 tys. ha. Jest to połowa obszaru upraw jednego tylko okręgu winiarskiego we Francji (Bordeaux liczy sobie 118 tys. ha). Ale oferta 22 niewielkich okręgów na Węgrzech jest o wiele bardziej różnicowana, naprawdę bardzo dobra i konkurencyjna cenowo. Dobre wina węgierskie kosztuje ok. 100 zł, podczas gdy za takie samo francuskie trzeba zapłacić dwa, trzy razy tyle. Takim swojemu rodzajowi wyznacznikiem dla win węgierskich jest winnica Kopár w okręgu Villány.

Polska ma wieloletnią tradycję w handlu winem z Węgier. W ostatnich latach także i węgierscy decydenci zrozumieli potencjał własnych win, co pozwoliło producentom na o wiele szersze wejście z nimi na rynek polski.

No właśnie, a jaka jest sytuacja w polskim winiarstwie?

Od 30–40 lat daje się zauważyć duży progres, ale dopiero od 2008 roku legalnie można się zająć produkcją wina, to znaczy jest realna szansa na uzyskanie wszystkich pozwoleń. W stosunku do uprawianych kiedyś 30 hektarów, dziś mamy już ponad 500 hektarów winnic, dających co raz to lepsze wina. Ale są one dużo droższe w porównaniu do węgierskich, co wiąże się z większymi nakładami.

Podobnie jak istnieją dobre regiony wina w Niemczech, bardziej na północ od plantacji polskich, tak i w Polsce niektóre odmiany dobrze znoszą polskie warunki klimatyczne. Na przykład hybrydy, krzyżówki winogron amerykańskich ze szlachetnymi szczepami z Europy są odporne nie tylko na pogodę, ale i na choroby.

Polska ma klimat kontynentalny. Dobrze znoszą go odmiany chociażby pinot noir i riesling. Szczególnie na południu Polski powstają dobre wina, trzeba tylko wiedzieć, gdzie i jakie odmiany warto uprawiać. Nie będą to na pewno mocne czerwone wina, ale białe z pokaznym potencjałem.

W swych podróżach zapuszczasz się też do supermarketów. Czy w ogóle wolno tam kupować wino? Czym się kierować?

Pierwsze pytanie – w którym kraju? W krajach winiarskich supermarket

„Istotą wina jest człowiek, który uprawia winorośl, który chroni, pielęgnuje ją jak dziecko, a następnie, gdy nadejdzie długo oczekiwana chwila, smakuje nowy plon z należytych szacunkiem”.

*Béla Hamvas „Filozofia wina”,
przekł. Tadeusz Olszański*

są dobrym miejscem korzystnego cenowo zakupu. Przyczynia się do tego zapotrzebowanie na dostępność takich win. W Polsce sytuacja jest trudniejsza, gdyż cenę windując marża, akcyza i podatki.

Drugie pytanie – w którym sklepie? Jeżeli właściciel jest Portugalczykiem, to ma łatwiejszy dostęp do dobrych win portugalskich, potrafi zdobyć je w lepszej cenie. To samo dotyczy sieci francuskich, gdzie warto kupować wina francuskie. Jest w Polsce sieć, która ma też dobry dostęp do win węgierskich, warto się więc rozejrzeć!

Porozmawiajmy o tajnikach produkcji niektórych odmian! Jak się robi Aszú? Co to jest puttony? Skąd się wzięła nazwa Szamorodni? Dlaczego Bycza Krew nazywa się w ten sposób?

Bycza Krew, a więc Bikavér na Węgrzech jest nazwą lokalną, choć na świecie są wina o tej samej nazwie (hiszpańskie Sangria del Toro, czy australijskie Bull's Blood), ale tylko węgierskie jest chronione przez prawo europejskie ze względu na swoje pochodzenie. Byk jest symbolem siły, a w wielu kulturach od wieków picie byczej krwi miało dawać moc, krzepić.

Na Węgrzech wina to pochodzi tylko z dwóch regionów – z Szekszardu i z Egeru. Jest to kupaż złożony z kilkunastu odmian, a jego dominująca część to kékfrankos. Wino to dojrzewa w beczkach. Jego węgierska nazwa Bikavér pojawiła się po raz pierwszy w 1846 roku w poemacie Jánosa Garay'ego „Szegszárdi borsal”.

MICHAŁ KISS I GÉZA LENKEY W TOWARYSTWIE GOŚCI Z POLSKI FOT. OLAF KUZIMEK

Szamorodni to nazwa nadana w XVIII w. przez polskich kupców wina, oznacza więc wino, które samo się rodzi. Kupcy żydowscy skupowali to wino w beczkach, kiedy jeszcze fermentowało. I tak, w trakcie długiej drogi do Polski wino kończyło proces fermentacji, stawiania się winem, niejako rodziło się samo.

Węgrzy nazywali wcześniej to wino főbor, jako że stanowiło główny rodzaj produkowanego w regionie wina. Do jego wyrobu zbiera się wszystkie (zarówno zdrowe, jak i dotknięte szlachetną pleśnią) grona. Przez pierwsze dni wino się maceruje, czyli moszcz wchodzi w kontakt ze skórkami, a dopiero potem jest wyciskane. Może dojrzewać w beczkach przez kilka lat, ale musi w nich spędzić co najmniej pół roku. Jeżeli fermentacja jest pełna i cały cukier zmienił się w alkohol, to mówimy o winie wytrawnym, a jeżeli pozostała w nim odpowiednia zawartość cukru, to mamy do czynienia z winem słodkim.

Często na gronach winnych pojawia się szlachetna pleśń, co w wielu miejscach na świecie uważane jest za zjawisko niepożądane, ale w okolicach Tokaju proces ten – fachowo zwany botrytyzacją – prowadzi do zasuszenia niektórych gron, dzięki czemu otrzymujemy naturalne rodzynki. Zbierane są one pojedynczo, przez starsze kobiety, gdyż wymaga to dużej precyzji, do wiaderka

zwanego właśnie puttony. Jest to stara miara i oznacza, ile takich wiaderek zasuszonych gron (od 3 do 6) należy dodać do 136-litrowej beczki wina bazowego lub moszczu (węg. must). Całość zostawia się na noc, a potem wytłacza. Tak powstaje aszú.

Dziś norma mówi o zawartości cukru w jednym litrze aszú. Ponad 150 g cukru na litr wina oznacza 6 puttonyów. Minimalna zawartość cukru to 120 g/l. Po wytlóczeniu wino dojrzewa przez co najmniej półtora roku w beczce, tak więc łącznie najmłodsze wina aszú mają ponad 3 lata. Cały proces musi być skrupulatnie dokumentowany. Jeżeli brakuje choćby dokumentacji fotograficznej, to wino nie jest dopuszczane do obrotu. Z uwagi na bardzo skomplikowaną procedurę produkcji nie jest to wino tanie, ale jego cena nie jest też na Węgrzech wygórowana.

Wino średnio zbudowane, pomarańczowe – czy mógłbyś nam wytłumaczyć, co to znaczy? Przybliż nam trochę żargon winiarzy!

Ocena wina to rzecz bardzo subiektywna, ale są standardy, których należy się trzymać bezwzględnie. Budowa to elementy, z których się wino składa. Na budowę wina wpływa kwasowość, zawartość alkoholu, cukrów i tanin (polifenoli).

Te taniny oraz barwniki występują w winogronach bezpośrednio pod skórka i można je wydobyć za pomocą procesu macerowania, czyli leżakowania moszczu wraz ze skórkami. Stąd bierze się barwa win czerwonych. Wina białe nie są poddawane macerowaniu. Jeżeli natomiast tak się jednak dzieje, to wtedy mamy do czynienia z winem pomarańczowym lub bursztynowym, co związane jest z kolorem takiego wina uzyskanym z pigmentów, które wydostały się w trakcie macerowania.

Ulubiony cytat z Béli Hamvasa?

Ucieleśnieniem mojej filozofii wina jest zdanie: „ostatecznie zostają tylko dwie rzeczy: Bóg i wino”. Wino to część wiary, religijności jako czegoś nieskończonego.

Plany na przyszłość?

Bawię się w robienie wina. Od stycznia być może będę je już butelkował.

Mam też projekt przeprowadzania cyklicznych degustacji wina w Budapeszcie, dla Polonii. Mam nadzieję na poznanie wielu Rodaków i na możliwość podzielenia się z nimi moją wiedzą. Pierwsza odsłona już na dniach w budapeszteńskim Gdańsku...

SPECJALNA OKAZJA JEST... CODZIENNIE

Dzisiaj będzie trochę poważniej. No, a przynajmniej spróbuję, aby tak było, bo co ja poradzę na swoją miłość do Kinder Niespodzianek i Disneya. Ale, na całe szczęście, kocham też wino, a to już miłość dojrzała. I właśnie o winie chcę dzisiaj napisać. Winie jako symbolu czegoś wyjątkowego, specjalnej okazji oraz o chlebie – czyli tym, co powszednie. Hmmm, aż przypomniał mi się zapach świeżo upieczonych bułek w Biedronce o siódmej rano.

No nie, ponad rok życia na Węgrzech, a ta polskość wciąż we mnie siedzi. Człowiek z Polski może wyjechać, ale Polska i tak w człowieku zostanie. Chociaż wina z promocji we wspomnianej Biedronce musiały w moim sercu ustąpić słynnemu Tokajowi. Jednak trochę staję się węgierska. A jeżeli chodzi o węgierskie pieczywo to nadal sonduję. Wciąż nie wiem, czy to sajtos-zsemle spełnia mojego oczekiwania, czy jednak nie. A co do słodczy, to moje serce (czyt. podniebienie) wciąż lojalnie należy do śliwek w czekoladzie i Grześków toffie.

Dostałam na Dzień Nauczyciela kandyzowane śliwki w czekoladzie właśnie. Prezent przyniosłam do domu i mimowolnie zerknęłam na stojący już od dłuższego czasu na półce Tokaj, który dostaliśmy od przyjaciółki jakiś czas temu. Mmmm, nietuzinkowe wino i jakby powiedział mój brat – burżuazyjne słodczy – połączenie idealne, rarytasowe. Już, już, szukam otwieracza do wina, gdy nagle przypominam sobie rodzinną zasadę, którą – pozwolę sobie zgadnąć – prawdopodobnie i wy wynieśliście ze swoich polskich domów. Czyli tak zwane specjalne okazje. Zaliczają się do nich podzaskady bardzo dobrze nam wszystkim znane, brzmiące jak głos mamy, dziadka, babci. „Zostaw to, to na Święta”, „Tę spódniczkę założysz na rozpoczęcie roku szkolnego”, „Merci zjemy sobie na urodzinach prababci”, „Szampana otworzymy na Sylwestra”. Zostaw, nie teraz, to na specjalną okazję.

No, teraz będzie ta poważna część zapowiedziana na początku.

Moja babcia była taką chodzącą antyzasadą. Złota biżuteria i specjalne ciuchy były u niej codziennością. A na specjalne zapiekanki chodziła, kiedy tylko nasza ją ochota. Dla niej to, co specjalne, stało się powszednie. Gdyby mieszkała w Budapeszcie, byłaby najmodniejszą babcią, bez względu na to, w której dzielnicy by zamieszkała, a zamiast zwykłego chleba z Pékség, jadłaby zapiekanki z obfitym serem (albo langosze, jeśli przypadłyby jej do gustu), a Tokaj piłaby z okazji poniedziałku, pięknego słońca, po prostu w hołdzie życiu. I ocierając usta z uczt, mrugnęła by do mnie i szepnęła: „No co? Raz nie zawsze”.

Babcia umarła po cichu. Wciąż pamiętam jej głos z telefonu, kiedy powiedziała: „Kupiłam wam spóźniony pre-

zent ślubny. Dam wam go zaraz, jak przyjedziecie. Nie musicie czekać do rocznicy!”. Była taka urocza, i choć schorowana, jeszcze z tą iskierką niesfornej Grażyny z wioski. To ona nauczyła mnie, że jak kocham sukienki, mogę nosić je codziennie, nie tylko w niedzielę. Nawet na wykopki czy do lasu. Życie, ach życie, po co zamykać je w klatce!

W tamten piątek rano pomyślałam, że w sumie mogę zadzwonić do babci. Och, nie, lepiej będzie, jak zaczekam do niedzieli. Niedziela to wolny dzień, rodzinny, na pewno wtedy będzie lepsza okazja. Niestety, w niedzielę już babci nie było na tym świecie. W tamtą niedzielę nie założyłam nawet sukienki, a jedyne, co zjadłam, to kawałek chleba. Powszedniego chleba.

Nie piszę tej historii, żeby Was zasmucić, lecz żeby zachęcić do korzystania z życia. Specjalna okazja jest codziennie, naprawdę, bo jutro może już nie nadejść. Pijmy wino, jedzmy kandyzowane śliwki, zanim się zepsują, nośmy piękne ciuchy DZISIAJ.

I ja potrzebowałam tej lekcji. Z uśmiechem otwieram wino i piję je powoli, zającąc się śliwkami. O, jak dobrze smakuje połączenie polskości i węgierskości! To aromat powszednio-specjalnej okazji! Tak smakuje życie nieodkładane na później.

MARYSIA DORDEVICS

„Naprawdę nie masz nic piękniejszego niż umrzeć przy winku. Tym najlepszym oczywiście, z omszałej butelczyny odłożonej na specjalną okazję”.

Sándor Márai, *„Rzecz o węgierskich winach”*.

„Można naprawdę zapomnieć o najpiękniejszych obrazach Luwru, kiedy skosztuje się sandacza w maśle z sałatką pomidorową i popije owym gorzko-korzennym winem”.

Béla Hamvas, *„Filozofia wina”*, przekł. Tadeusz Olszański

GDYNIA FILMOWA 2021

Największą zaletą tegorocznego Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych było to, że się w ogóle odbył, że były filmy, które co prawda powstały w trudnym czasie pandemicznym, ale pokazały wielką klasę i pomysłowość polskich twórców. Bo filmy – czy opisują nasz świat, czy dają do myślenia, czy też są rozrywką – zawsze są potrzebne.

Filmy historyczne... o latach 80-tych

Kategoria filmy oparte na prawdziwych wydarzeniach sięga do wydarzeń co raz mniej odległych, będących wspomnieniem wielu z nas. Po raz pierwszy zdałam sobie sprawę, że wyrosło pokolenie, dla którego moje doświadczenia są co najwyżej wiedzą książkową, wartą opowiedzenia na ekranie. Na szczęście na festiwalu było kilka bardzo dobrych przykładów.

„Żeby nie było śladów” (reż. Jan P. Matuszyński), polski kandydat do Oscara, przypomina nam o sprawie morderstwa maturzysty Grzegorza Przemyka w 1983 roku. Syn opozycjonistki Barbary Sadowskiej, został brutalnie pobity przez milicjantów, którzy jednak po długim dochodzeniu uniknęli kary. Ale trzeba było kogoś wskazać, więc ukarano niewinnych sanitariuszy. System karał krnąbrnych obywateli, a potem kreował winnych – na dowód, że działa sprawnie w naszym interesie. I jest to cecha wielu systemów. Film bezsprzecznie

jest ważny, doskonale zagrany, i ... bardzo długi (160 minut). Czy młodzi ludzie wybiorą ten tytuł na sobotni wieczór? Czy zechcą poznać generała Kiszczaka w wydaniu Roberta Więckiewicza? Byłoby dobrze, gdyby taką decyzję podjęli.

Podobnie film „Hiacynt” (do obejrzenia na Netflix) powrócił do znanej w latach 1986-86 akcji milicji przeciwko społeczności gejowskiej. I ponownie system potrzebował szybko sprawcy morderstwa w celach propagandowych. Zresztą motyw, w którym władza za wszelką cenę chce ukryć prawdę, a zwykły obywatel nie ma szans w tej konfrontacji, pojawia się w tym roku szczególnie często. Jakby należało o tym pamiętać i dzisiaj, w naszych czasach.

„Zupa nic” – kartka z pamiętnika z lat 80-tych – film szczegółowo dopracowany w scenografii, kostiumach i świetnych dialogach. Historia prosta, miła, która dla starszych widzów będzie wspomnieniem trudnych do życia czasów, a dla młodszych – przy-

pomnieniem wesołego dzieciństwa, które mimo wielu braków, nie było nudne. Dodatkowe atrakcje znajdują znawcy języka węgierskiego, gdyż bohaterowie usilnie próbują zająć się handlem na Węgrzech. Ta część filmu jest wyjątkowo zabawna, a że była kręcona w reżimie sanitarnym, szczególnie polecam zwrócić uwagę na wykreowanie Balatonu... w Polsce oraz przejazd maluchem przez granicę. Jest to propozycja na spędzenie miłego popołudnia w dobrym towarzystwie.

„Powrót do Legolandu” (w dystrybucji pod tytułem „Powrót do tamtych lat”) to nawiązanie do lat trudnego dzieciństwa reżysera, do tematu alkoholizmu w rodzinie z przeciętnego osiedla gdzieś w Polsce, a może w Europie. Dla widzów, którzy z takim problemem się nie zetknęli, może być trudne do zrozumienia zachowanie bezradnej matki i bardzo dojrzałego małego chłopca, który wobec pijącego ojca musi podejmować najważniejsze życiowe decyzje. Niezapomniana kreacja Macieja Stuhra, któremu doskonale partneruje Weronika Książkiewicz.

Różni, ale i równi

W konkursie głównym reprezentowane były – dość spektakularnie – tematy dotyczące środowiska LGBT, a jeden z nich – „Wszystkie nasze strachy” zdobył główną nagrodę. I właśnie film Łukasza Rondudy i Łukasza Gutta najlepiej reaguje na problem tolerancji i jej braku, opierając się na życiorysie artysty performer Daniela Rycharskiego. Film prawdziwy, wzruszający i nienachalnie edukujący nas wszystkich, którzy nie mamy na co dzień do

DAWID OGRODNIK W FILMIE „WSZYSTKIE NASZE STRACHY”
FOT. JAROSŁAW SOSIŃSKI / MATERIAŁY PRASOWE

czynienia z tą tematyką. Film potrzebny i piękny, ze scenami, których już nigdy nie zapomnimy.

Kino jest (też) kobietą

Coraz więcej mają do powiedzenia w filmie kobiety, zarówno reżyserki, scenarzystki, operatorki jak i oczywiście aktorki. Mówią swoim głosem o życiu i problemach tu i teraz. Nie są to romantyczne i oddane bezgranicznie rodzinie matki Polki, a raczej odważne i przebojowe kobiety zmagające się z problemami w XXI wieku. Moje serce skradła Agata Buzek, która w filmie Łukasza Grzegorzka „Moje wspaniałe życie” przejmując rodzinne stery ze wszystkimi konsekwencjami tej decyzji, jeszcze potrafi zawalczyć o swoje marzenia. Jej wzorem mogła być Kalina Jędrusik, którą wspaniale sportretowała Maria Dębska w filmie „Bo we mnie jest seks”. Być może taka zmasowana obecność kobiet jest wynikiem powstania w 2020 roku Stowarzyszenia Kobiety Filmu (wcześniej jako ruch), które zrzesza kobiety wszystkich zawodów filmowych i miłośników kina, a ich celem jest rów-

ność, dialog oraz budowa spójnego i zróżnicowanego środowiska kobiet w filmie.

w pamięci pozostaną na długo kreacje aktorek. Maria Dębska, Agata Buzek, Sławomira Łozińska, Weronika Książkiewicz, Magdalena Popławska, Kinga Preis, Wiktoria Gorodecka, Sonia Bohosiewicz zostawiły mocny ślad swojego talentu. Mogły zabłysnąć w rolach zbuntowanych, mocnych i świadomych swoich atutów kobiet. Mieliśmy także wspaniałe role Tomasza Ziętki (ciągle powtarzającego, że nie jest bratem Dawida Ogrodnika), który błyszczał w dwóch tytułach, Macieja Stuhra, Jacka Braciaka, Woronowicza, Jacka Poniedziałka, Dawida Ogrodnika czy Michała Sikorskiego. Warto zwrócić też uwagę na drugi plan. Wiele znanych nazwisk (Więckiewicz, Konieczna, Wiśniewska, Chyra, Foremniak i wielu innych) pojawiło się na ekranie na krótko, ale zapamiętamy ich na długo.

AGATA BUZEK W FILMIE „MOJE WSPANIAŁE ŻYCIE”
FOT. MATERIAŁY PRASOWE

„Zagrajcie mi to pięknie” - i zagrali

W tym roku jurorzy mogli mieć sporo kłopotu z wybraniem najlepszych aktorów w rolach głównych oraz drugoplanowych. Przede wszystkim

Jak zwykle przyznane nagrody budziły wiele emocji i czasami zdziwienie. A co ja chciałabym zobaczyć raz jeszcze? Przede wszystkim „Najmro”, niezwykle udany film rozrywkowy o polskim Arsenie Lupin, „Moje wspaniałe życie”, „Zupę nic” i „Wszystkie nasze strachy”. Ale także film debiutancki, na podstawie sztuki Marka Modzelewskiego, który nie znalazł się w konkursie „Teściowie” z błyskotliwym popisem kwartetu Ostaszewska, Kuna, Dorociński i Woronowicz. I jeszcze czeka nas kolejne „Wesele” Wojtki Smarzowskiego, które dopiero ostatnio weszło na polskie ekrany, ale na pewno narobi wiele, wiele szumu.

Małgorzata Takács

„NAJMRO. KOCHA, KRADNIE, SZANUJE”
FOT. MATERIAŁY PRASOWE

„JÁNOS ESTERHÁZY. NIEWYMAZANA HISTORIA”

FILM NA 120. ROCZNICĘ URODZIN POLITYKA

W pięciu krajach i na przestrzeni kilku tysięcy kilometrów realizowany był latem niekomercyjny film dokumentalny o Jánosu Esterházym - polityku, który w czasie drugiej wojny światowej ratował Polaków i Żydów. Premiera dokumentu pt. „János Esterházy. Niewymazana historia” już wkrótce.

Z Grzegorzem Kubaszko, reżyserem filmu, rozmawia Michał Zabłocki

Jak narodził się pomysł, by bohaterem filmu dokumentalnego został János Esterházy?

Jakiś czas temu zastanawiałem się nad tematyką, która pozwoliłaby przełamać powtarzany przez cały czas polsko-węgierski stereotyp bliskich przyjaciół. Bo tak naprawdę poza powiedzeniem „Polak - Węgier dwa bratanki”, Polacy i Węgrzy niewiele o sobie wiedzą. W tym roku obchodzimy akurat 120. rocznicę urodzin Jánosa Esterházego i dzięki wsparciu Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka zaistniała możliwość podjęcia wyzwania.

Sama postać jest bardzo interesująca - był to w połowie Węgier, w połowie Polak. Urodził się w Austro-Węgrzech na terenie dzisiejszej Słowacji, a później - jako poseł w Pradze i Bratysławie - reprezentował mniejszość węgierską.

Jego życie to bardzo skomplikowana historia, a on sam to postać barwna, ale i tragiczna, którą należy przedstawić Polakom, Węgrom, całej Europie Środkowej.

Co więc najbardziej ujęło Cię w tej postaci? Co wywołało najwięcej trudności przy przedstawieniu samego bohatera?

Mnie, jako Polaka, najbardziej ujęło jego osobiste zaangażowanie w podtrzymywanie dobrych relacji polsko-węgierskich nie tylko poprzez kontakty rodzinne, ale także oficjalnie. Dla mnie Esterházy jest też postacią, która starała się łączyć różne społeczności, różne środowiska - Przecież, mimo że był pół Polakiem pół Węgrem, wychowywał się wśród Słowaków. Starał się patrzeć na inne narody przez pryzmat integracji, szukał tego co łączy, a nie

dzieli. Natomiast najtrudniejsze okazało się pokazanie tej skomplikowanej historii powiązanej z polityką węgierską, czesko-słowacką, słowacką i ukazanie w bohaterze ludzkiej strony - człowieka, który mimo trudności, zwłaszcza gdy przebywał w więzieniach, w łagrze, zawsze zachowywał się godnie i pomagał innym.

Wiemy, że w czasie wojny Esterházy ratował uciekających przed hitlerowcami Polaków. Co w filmie udało się z tego pokazać?

Przedstawiamy archiwalia. Część z nich, zwłaszcza z początku drugiej wojny światowej, z września 1939 roku, jest zupełnie nowa. Bezpośredni świadkowie niestety już nie żyją, dlatego opowieść tworzą eksperci: m.in. ojciec Paweł Cebula - postulator procesu beatyfikacyjnego Esterháziego w imieniu Kościoła rzymskokatolickiego Esterházego, prof. historii Arkadiusz Adamczyk, czy dyplomata i znawca tej postaci Imre Molnár.

Gdzie nagrywaliście film?

Film realizowaliśmy w pięciu krajach: w Polsce, Czechach, Słowacji, na Węgrzech i USA. Udało się nam dotrzeć do takich miejsc, jak więzienie w Mirovie - niegdyś zakład o zaostrożnym rygorze dla więźniów politycznych, gdzie Esterházy spędził ostatnie lata życia i zmarł. Byliśmy w Pradze, ale niech do czasu premiery filmu pozostanie tajemnicą to, co tam odkryliśmy. Przedstawi to jeden z bohaterów. Dotarliśmy też w rodzinne strony Jánosa Esterházego i miejsca, gdzie 60 lat po śmierci złożono jego prochy. W Stanach Zjednoczonych rozmawialiśmy z osobą,

REŻYSER GRZEGORZ KUBASZKO I OPERATOR WILLEM ARRIENS NA ZDJĘCIACH W PRADZE

która przyczyniła się do uhonorowania Esterházyego za pomoc Żydom w czasie drugiej wojny.

Pełniłeś jednocześnie rolę scenarzysty, reżysera, producenta. Co sprawiło największą trudność przy realizacji filmu?

Największym wyzwaniem był czas oraz ograniczenia wynikające z pandemii. Ekipa liczyła w sumie sześć osób. W tym gronie musieliśmy uporać się z organizacją. Planowaliśmy wywiady, nie wiedząc, czy spotkania z tymi ludźmi odbędą się w umówionym terminie. Nie wiedzieliśmy też, czy podczas pandemii w ogóle dostaniemy się do zwizczanych z Esterházym miejsc, takich jak np. zespół pałacowy w Veľkim Zálužíu.

Twoje doświadczenie? Ile filmów już zrealizowałeś?

To praktycznie mój debiut reżyserski - pierwszy z dwóch ukończonych filmów dokumentalnych. Przez całą karierę zawodową zajmowałem się głównie dźwiękiem w radiu i telewizji, współtworzyłem różne produkcje. Ta baza pozwoliła mi samemu zrealizować film, poczynawszy od pozyskania środków, napisania scenariusza i zbudowania ekipy zupełnie po swojemu.

Możesz coś więcej powiedzieć o zespole, z którym pracowałeś nad filmem o Esterházym?

To ekipa międzynarodowa. Mamy eksperta, dziennikarza mieszkającego w Budapeszcie, którego kontakty i wiedza o Europie Środkowej bardzo dużo wniosły jeszcze na etapie przygotowań do filmu. Kierowniczką produkcji jest wieloletnia publicystka, obsługująca całe zaplecze i logistykę w trakcie realizacji zdjęć w Czechach, na Słowacji, na Węgrzech. Bez niej w wielu sytuacjach po prostu nie dalibyśmy rady. Głównym operatorem jest Amerykanin, doświadczony kamerzysta agencji informacyjnych z całego świata, na co dzień pracujący w Warszawie. Drugi operator pomógł nam w realizacji scen fabularyzowanych, kręconych z udziałem aktorów Teatru Ekostudio z Opola.

Zapowiedź filmu już jest w internecie. Kiedy i gdzie będzie można zobaczyć całość?

Wierzę, że premiera odbędzie się jeszcze w październiku. Rozmawiamy z katowickim oddziałem Telewizji Polskiej, jednocześnie pracujemy nad węgierskim oraz angielskim tłumaczeniem i mamy nadzieję, że już w listopadzie uda się go pokazać na Węgrzech. Będziemy też próbować dotrzeć do widzów innymi kanałami, chcąc wykorzystać to, że wciąż obchodzimy 120. rocznicę urodzin Esterházyego.

OBYWATEL EUROPY ŚRODKOWEJ TYLKO W POŁOWIE

Podczas pracy nad filmem dokumentalnym o Jánosie Esterházym przyjąłem rolę adwokata diabła. Wyszedłem z założenia, że dla Polski jednoznacznie jest bohaterem (ratował przecież Polaków w czasie wojny), podobnie dla Węgrów (reprezentował interesy węgierskiej mniejszości w faszystowskiej Słowacji). Musiałem jednak zrozumieć także perspektywę Czechów i Słowaków.

Czesi, po części spadkobiercy historii Czechosłowacji, do dziś nie rehabilitowali Esterházyego, skazanego na śmierć przez czechosłowacki sąd. Wśród słowackich historyków panuje opinia, że Esterházy był kolaborantem faszystowskiego reżimu. Do tego izraelski instytut Yad Vashem, pomimo relacji o ratowaniu Żydów przed Holocaustem, nigdy nie wpisał Węgra na listę Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. To wszystko rodziło więcej pytań niż odpowiedzi.

Film dokumentalny „János Esterházy. Niewymazana historia” w reżyserii Grzegorza Kubaszk, kręciliśmy latem w Czechach, Polsce, Słowacji i na Węgrzech. Pełniłem w nim rolę konsultanta oraz komentatora.

János Esterházy urodził się w 1901 roku pod Nitrou na Słowacji. Ojciec pochodził z jednego z najmożniejszych węgierskich rodów arystokratycznych, matka była Polką. Po pierwszej wojnie światowej jego rodzina miejscowość znalazła się w granicach nowo powstałej I Republiki Czechosłowackiej. Esterházy postanowił tam zostać.

Zawodowo zajął się polityką, w parlamencie w Pradze reprezentował mniejszość węgierską. Nawoływał do rewizji granic; wyrażał opinię, że Czechosłowacja nie ma prawa istnieć, a Słowacy powinni liczyć na autonomię w ramach Królestwa Węgier.

Gdy w 1939 roku Słowacja z pomocą Hitlera ogłosiła niepodległość, Esterházy - już jako poseł słowackiego Sejmu - nie opowiedział się ani przeciw ustawom antyżydowskim, ani przeciw przejęciu żydowskich majątków. Jedyny raz jako poseł wyraził sprzeciw podczas parlamentarnego głosowania nad ustawą o wysiedleniu Żydów ze Słowacji w maju 1942 roku.

„Projekt ustawy o wysiedleniu Żydów jest taki, że w żadnym wypadku nie mogę go przyjąć i głosować za. Od najmłodszych lat miałem antyżydowską orientację i tę zachowam do śmierci. Ale nie znaczy to, że swym głosem przyczynię się do uchwalenia regulacji, która depcze wszelkie prawa ludzkie i boskie. Przy wysiedleniu Żydów Słowacy występują nie przeciw wierze, lecz przeciw rasie, i to jest kolejny powód, dla którego będę sprzeciwiał się tej propozycji. Węgrzy na Słowacji tworzą mniejszość etniczną, dlatego jest całkowicie niemożliwe przyjęcie i poparcie pro-

jektu ustawy, która daje większości prawo do wysiedlenia mniejszości” - uzasadniał swoją decyzję.

Głosowanie postawiło Esterházyego po zupełnie innej stronie, a faszystowska prasa zaatakowała go za gest sprzeciwu. Słowaccy historycy twierdzą jednak, że refleksja nastąpiła zbyt późno - kilkadziesiąt tysięcy żyjących na Słowacji Żydów i tak już wywieziono z kraju do obozów zagłady, i że motywacją polityka była ochrona mniejszości węgierskiej, a nie względy humanitarne.

To nie do końca pełny obraz. W tym samym czasie Esterházy wykorzystywał swój immunitet poselski do przerzutu Polaków przez Słowację i ukrywania ich na Węgrzech. Wspomina się także o ratowaniu ściganych przez hitlerowców Czechów, Słowaków i Żydów, trudno jednak o dokumenty i jednoznaczne świadectwa - są tylko relacje, niejednokrotnie sprzeczne.

W 1944 roku Esterházy protestuje przeciw przejęciu władzy przez strzałokrzyżowców i wkroczeniu Niemców na Węgry. Od tamtej pory już sam musi się ukrywać. Gdy po wojnie wraca na Słowację i domaga się poszanowania praw mniejszości węgierskiej, zostaje zatrzymany przez wojska radzieckie i wywieziony do łagru. Po tułaczce po obozach i więzieniach w ZSRR i Czechosłowacji, umiera w zakładzie karnym w Mírovie na Morawach.

Nie jestem historykiem. Jako dziennikarz raczej próbuję znaleźć wyjaśnienia różnic w postrzeganiu tej samej sprawy, w tym wypadku tego samego człowieka. Ważne, by zrozumieć perspektywę każdego narodu. W przypadku Esterházyego, co zrozumiałe, narracja polska i węgierska jest zupełnie inna niż czeska i słowacka.

Tę trudność w zjednoczonej Europie można by dziś pokonać, np. z pomocą Grupy Wyszehradzkiej. Ale gdy sugeruję jednemu z ekspertów, że nadszedł najlepszy moment na dyskusję na Słowacji, gdyż słowacka prezydentka Zuzana Čaputová ma otwarty umysł, jest wrażliwa na sprawy mniejszości i jeśli nie za pierwszej kadencji, to może chociaż za drugiej (oczywiście jeśli nadal będzie pełniła urząd), przywróci miejsce Esterházyemu w historii swego kraju i jednocześnie całej Europy Środkowej, w odpowiedzi słyszę: „ona nie - jest zbyt liberalna”.

W tak ograniczonym świecie János Esterházy, pomimo swych węgiersko-polskich korzeni, pracy w Pradze i Bratysławie, poświęcenia dla innych, pozostanie obywatelem Europy Środkowej tylko w połowie.

Michał Zabłocki

JESIEŃ NA TÖRÖKVÉSZ ÚT 15

Październik w Szkole Polskiej przy Ambasadzie RP był miesiącem pełnym nauki, ciekawych wydarzeń i wyzwań artystycznych.

SPOTKANIE ZE SZTUKĄ

to warsztaty z historii sztuki dla młodzieży, które miały miejsce 10 października w ramach projektu „Historia malowana obrazem”. Ich uczestnicy poznali główne kierunki polskiej sztuki, zwłaszcza malarstwo przełomu XIX i pierwszej połowy XX wieku, podjęli się interpretacji wybranych obrazów i szukali cech indywidualnych znanych malarzy. Swoją wiedzę młodzież mogła praktycznie wykorzystać podczas sesji fotograficznej, której celem było „ożywienie” wybitnych polskich płócien i nadanie im nowego znaczenia. Pierwsze zdjęcia już za nami. Efekty tego niecodziennego projektu, sfinansowanego ze środków Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie i Fundacji Rodzice Szkole Polskiej, już niebawem ujrzą światło dzienne!

OŻYWIAMY ZNANE POLSKIE OBRAZY
– JULIA Z KL. V SZYKUJE SIĘ DO SESJI FOTOGRAFICZNEJ

SPOTKANIE AUTORSKIE Z GRAŻYNĄ BĄKIEWICZ – ZNANĄ PISARKĄ HISTORYCZNĄ.

WARSZTATY HISTORYCZNE

z Grażyną Bąkiewicz - znaną polską autorką książek historycznych dla dzieci i młodzieży odbyły się w dniach 11-13 października. Autorka bestsellerów z serii „Ale historia...” i laureatka nagrody IBBY opowiadała o swoim warsztacie pisarskim, powodach dla których historia jest fascynująca i sposobach na to, by historię polubić. Wśród uczestników warsztatów znaleźli się fani, którzy przyszli na spotkania z całą serią „Ale historia...” licząc na autografy pisarki.

ŚLUBOWANIE PIERWSZOKLASISTÓW

odbyło się 16 października. Rodzice i nauczyciele zadbałi o to, by była to niezapomniana chwila w życiu pierwszoklasistów. Odświętnie ubrani i podekscytowani pierwszoklasiści podeszli do „egzaminu sprawnościowego” – serii zabawnych zadań i konkurencji, które przygotowała dla nich nauczycielka klas I-III, pani Ania Petrovics. Po egzaminie w obecności zaproszonych gości uczniowie złożyli ślubowanie i zostali uroczystie pasowani na „Uczniów Szkoły Polskiej”.

Były dyplomy, prezenty i słodki poczęstunek. Niespodzianką dla dzieci od XXII dzielnicy była także wycieczka do Budafoku i udział w przedstawieniu „Cyrk Einsteina”.

DLA PIERWSZAKÓW PASOWANIE NA UCZNIA TO WIELKIE ŚWIĘTO I POWÓD DO RADOŚCI.

SENSORYKA – MAŁE RĄCZKI LUBIĄ BYĆ KOLOROWE

SENSORYKA DLA PRZEDSZKOLAKÓW

odbyła się 2, 23 i 30 października w grupie Maluchów (od 1,5 roku) oraz Starszaków (od 3,5 roku). Maluchy uczestniczą w zajęciach razem z rodzicami, którzy za nimi podążają i nawiązują bliską relację. Zajęcia dla starszych dzieci rozwijają kreatywność, inteligencję emocjonalną oraz szereg innych kompetencji miękkich. Zachęcają do doświadczania, odkrywania, podejmowania kreatywnych prób w rozwojowy sposób oraz do kontaktu z językiem polskim w przyjaznej i zabawnej formie. Zapowiedzi kolejnych zajęć sensorycznych na stronie www.szkolapolska.hu

Sensoryka to projekt, który został dofinansowany ze środków Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. (nr projektu NKUL- KP-1-2021/1-000644).

CYBERSTWORY NA ROK LEMA

KONKURSY LEM 100

Z okazji Roku Lema ogłosiliśmy wyzwanie dla pasjonatów fantastyki i sf-fi. We współpracy ze Stowarzyszeniem Polonia Nova zaprosiliśmy uczniów naszej szkoły do konkursu czytelniczego. Uczniowie klas I-III Szkoły Podstawowej po wspólnej lekturze książek z serii „Czytam sobie” otrzymali zadanie skonstruowania przestrzennych „Cyberstworów”. Starsza młodzież ma inne wyzwanie: przeczytać po polsku 3 wybrane książki, w tym jedną autorstwa Lema, i recenzować wybraną przez siebie lekturę w formie krótkiego nagrania wideo. Na zwycięzców konkursów czekają nagrody!

DZIELNE PIERWSZOKLASISTKI. OD LEWEJ: LILUNIA, NIKOLA, RITA I DWIE ZOSIE

MIANOWANIE NA PIERWSZAKA

Polską tradycją szkolną jest, że aby stanąć w poczet pełnoprawnych uczniów, należy dzielnie przejść kilka ważnych prób. 16 października w naszej szkole odbyło się mianowanie na pierwszoklasistę.

W tym roku pierwszą była próba smaku. Dzieci z zamkniętymi oczami musiały rozpoznać kwaśne, słodkie, słone i gorzkie niespodzianki. Wszyscy spisali się na medal.

Po próbie smaku, nastąpiła próba dotyku. Tu też nie można było patrzeć. Używając dłoni po kształtach i fakturach rozpoznać musieli ukryte przedmioty: kredki, linijkę, piórnik – wszystko to, co składa się na niezbędnik każdego ucznia.

Jak nietrudno się domyśleć i tę próbę przeszli fenomenalnie.

Kolejnym zadaniem, do którego czują ogromny sentyment i dumę zarazem, był sprawdzian wiedzy. Nasi przyszli, pełnoprawni uczniowie musieli odpowiedzieć na kilka

pytań, ułożonych specjalnie dla nich przez uczniów trzeciej klasy. Niektóre pytania nawet się rymowały! Wszystkie dotyczyły oczywiście szkoły i okazało się, że wiedza na ten temat pozwala im w murach szkoły pozostać!

Na zakończenie czekała na nich już tylko próba zręcznościowa. Do narysowanego przez trzecioklasistów lisa młodzi adepci szkoły musieli przyczepić brakującą kitę. Oczywiście ćwiczenie to miało być wykonywane z zamkniętymi oczami i po kilku obrotach. Była to praca zbiorowa, gdyż cała grupa naprowadzała osobę z kitą w dłoni do docelowego miejsca. Śmiechom i okrzykom radości nie było końca.

Po dzielnie przebytych próbach uczniowie na sztandar szkoły

ślubowali być ciekawymi świata, radosnymi i otwartymi uczniami, którzy nie tylko uczą się, ale uczą też nas!

Po tych uroczystościach pojechaliśmy na przedstawienie pt. „Cyrk Einstena”, zorganizowane przez Samorząd Polski XXII dzielnicy Budapesztu w Klauzál Ház w Budafok-Tétényi. Połączenie umiejętności cyrkowych, jak i u naukowych pana Łukasza Bacha było niesamowitym przeżyciem dla dużych i małych. Tajniki wiedzy, eksperymenty i ciekawostki pokazał w bardzo przystępny i zabawny sposób.

Dla naszych uczniów, ale również i dla nas, było to bardzo miłe zakończenie tego ważnego dla dnia!

Maja Wanot

NAUCZYCIELE NA SZKOLENIU

Przedostatni weekend października. Piękny, cichy hotel w Egerszalók. Niech nas jednak nie zmyli ta cisza - w środku jest naprawdę głośno! Energiczna Pani Lucyna Bzowska, wspaniały metodyk, pokazuje kreatywne sposoby na uczenie języka polskiego grup mieszanych. Tak, pokazuje, nie tylko biernie udziela wykładu. A towarzyszy jej mąż, Mirosław Bzowski, prowadząc wszystkich uczestników w tańcach ludowych. Ktokolwiek myślał, że warsztaty dla nauczycieli to nudne wykłady bez cienia kreatywności, po spotkaniu tej pary z pewnością zmienił zdanie!

Cała przygoda zaczęła się w piątek późnym popołudniem - samochody zjechały się, nauczyciele niczym super agenci wysiedli z nich i pozajmowali swoje bazy w hotelu. A potem, na znak dany przez Panią Lucynę, szkolenie się rozpoczęło - i to jak! Niczym w „Panu Tadeuszu”, do tańca zaprosił Pan Mirosław: „Poloneza czas zacząć!” i nasze polskie grono pedagogiczne, zgrabnym i pełnym gracji krokiem, zatańczyło pierwszy taniec. No tak, tacy utalentowani nauczyciele... poza tym, jak śmieliby nie znać poloneza, esencji polskości? Co prawda, potem było już nieco trudniej. Krakowiak, owczareczek... oj, tutaj już zrobił się niezły bałagan. Ale na szczęście nasi nauczyciele wiedzą, że mylić się rzecz ludzka i już za chwilę wszyscy nadawali się do „Tańca z Gwiazdami”.

Po tym żywym wstępie pouczyliśmy się trochę o uczeniu o sylabach, czasownikach i innych fundamentalnych tematach. Oj, przygotujcie się, uczniowie, czeka na Was mnóstwo zabaw i gier - bo wiadomo, że nauczyciele już zacierają ręce, aby tajemną wiedzę ze szkolenia wykorzystać w praktyce. Podczas prezentowanych ćwiczeń i zabaw wielokrotnie wcielaliśmy się w role uczniów - bardzo skuteczna i całkiem zabawna taktyka. Sami poćwiczyliśmy kreatywność,

a to cecha, którą nauczyciel ma obowiązek pielęgnować cały czas. Taniec, nauka, zabawa i tak w kółko.

I tak przez całusieńki weekend, z przerwami na posiłki, jakąś tam minimalną ilość snu (kto by spał, jak można godzinami rozmawiać o tym, czego nauczyliśmy się na szkoleniu!) i oczywiście deser w postaci Michałków - bo przecież nie tylko uczniowie kochają słodycze i, przyznajmy, kochani nauczyciele, po tak intensywnym szkoleniu, należało nam się!

Wiedza merytoryczna, materiały, inspiracje, lepsza koordynacja ru-

chowa i poczucie rytmu - to wynosimy z tego cudownego weekendu. Centrum szkoleniowe Klanza w Bogatyni, z którego przyjechali nasi wspaniali goście, zasługuje na ukłony.

Całe przedsięwzięcie zakończyło się wręczeniem zaświadczeń i podarunków oraz zwiedzaniem Egeru pod nadzorem naszej sekretarki z ukrytym talentem do przewodzenia wycieczkom - Pani Hanny Bíróné Hasznos. Cóż to był za wspaniały czas!

Marysia Dordevics

PRZED BEATYFIKACJĄ KARD. STEFANA WYSZYŃSKIEGO

2 września w siedzibie Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Domu Polonii im. prof. Andrzeja Stelmachowskiego w Warszawie odbyła się konferencja „Stefan Kardynał Wyszyński – Ojciec duchowy Polaków i Polonii” pod patronatem honorowym kard. Kazimierza Nycza. W imieniu Polskiego Ośrodka Kulturalno-Oświatowego miałam okazję w niej uczestniczyć i mówić o roli nauczania Prymasa Tysiąclecia w budowaniu jedności i tożsamości Polaków.

Przed konferencją złożyliśmy hołd i kwiaty przy grobie kardynała w warszawskiej katedrze. Decyzją Sejmu RP rok 2021 ustanowiono Rokiem Kardynała Stefana Wyszyńskiego, wielkiego patrioty, męża stanu i przez 34 lata przywódcy Kościoła katolickiego w Polsce. Wśród gości obecni byli przedstawiciele Sejmu i Senatu RP, Kancelarii Premiera, Episkopatu Polski i Uniwersytetu im. kard. S. Wyszyńskiego.

Słowa Prymasa Tysiąclecia są zawsze aktualne, chociaż zmieniła się sytuacja polityczna naszego kraju.

W pamiętnym roku 1980 mówił: **„Następuje w naszej Ojczyźnie wielki proces budzenia się świadomości, że jesteśmy odpowiedzialni za naród i jego losy, za życie społeczne, za charakter sprawowania władzy, który ma być służbą”**. W innym kazaniu mówił: **„Nie przerzucamy odpowiedzialności na innych! I w nasze życie osobiste wdarło się mnóstwo zniekształceń moralnych, duchowych, może nawet w zakresie kultury, teatru, filmu, książki. Olbrzymia rzesza ludzi jest obciążona odpowiedzialnością”**.

Czy te słowa nie są aktualne dzisiaj?

Z wątków węgierskich związanych z osobą Prymasa Tysiąclecia jest jeden, bardzo ważny. Jak wiemy urodził się w 1901 roku w miejscowości Zuzela nad Bugiem, a wybór imienia syna przez rodziców, Stanisława i Juliannę nie był przypadkowy: jego patronem został św. Stefan, król Węgier. Prymas Wyszyński wiele razy mówił, że jego pragnieniem jest utworzenie parafii w Warszawie ku czci świętego króla Węgier, którego był wielkim czcicielem. W 1973 roku na mocy dekretu Arcybiskupa Kardynała Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski utworzona została w Warszawie Parafia św. Stefana Króla Wyznawcy, wcześniej prywatna kaplica Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu. W 2010 roku Prymas Węgier Péter Erdő ofiarował parafii warszawskiej relikwie św. Stefana króla. Uroczystego wprowadzenia relikwii dokonał kardynał Kazimierz Nycz. Rok później umieszczono w kościele portret św. Stefana autorstwa artystki Veroniki Simon. Od tego momentu kościół jest ważnym miejscem spotkań Węgrów żyjących w Polsce.

2 września, w tym samym dniu, kiedy odbywała się konferencja w Warszawie, Polski Ośrodek Kulturalno-Oświatowy zaprezentował w Domu Polskim wystawę, zorganizowaną dla środowisk polonijnych przez Fundację „Golgota Wschodu” pod tytułem: „Stefan Kardynał Wyszyński Ojciec i Pasterz”, którą otworzyła Katarzyna Takácsné Kalińska i ks. Krzysztof Grzelak. Mamy nadzieję, że będzie ona pokazywana w różnych zakątkach Węgier.

Także 12 września, w dniu beatyfikacji Prymasa Tysiąclecia, podczas mszy św. z Papieżem Franciszkiem zorganizowanej na zakończenie Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego w Budapeszcie, razem z Polonią z różnych krajów Europy byliśmy duchem z naszym Błogosławionym kard. Stefanem Wyszyńskim.

Myślę, że jako węgierska Polonia godnie uczciliśmy pamięć naszego Prymasa Tysiąclecia.

*Z. Monika Molnárné Sagun
dyr. POKO*

MSZA ŚW. Z OJCEM ŚW. FRANCISZKIEM NA PLACU BOHATERÓW NA ZAKOŃCZENIE KONGRESU W BUDAPESZCIE W DNIU 12.09.2021 R.

„Z PODZIĘKOWANIEM ZA DAR BEATYFIKACJI KARD. STEFANA WYSZYŃSKIEGO. OBECNI BYLI TAKŻE: MIKLÓS SOLTÉSZ, SEKRETARZ STANU DS. NARODOWOŚCI, WYZNAŃ I ORGANIZACJI CYWILNYCH W KANCELARII PREZESA RADY MINISTRÓW WĘGIER (DRUGI OD LEWEJ) I AMBASADOR RP W BUDAPESZCIE PROF. JERZY SNOPEK (PIERWSZY OD PRAWYJ). FOT. BARBARA PÁL

XXVII. DNI POLSKIEJ KULTURY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ NA WĘGRZECH

„Szanuj każdego człowieka, bo Chrystus w nim żyje...” te słowa Błogosławionego kard. Stefana Wyszyńskiego z ABC Społecznej Krucjaty Miłości były hasłem tegorocznych Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej, które po raz 27 odbyły się w Budapeszcie w dniach 3-10 października. Organizatorami byli: Stowarzyszenie św. Wojciecha, Polska Parafia Personalna oraz Instytut Polski, a honorowym patronem był Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny RP na Węgrzech prof. Jerzy Snopek.

Radość i wdzięczność za beatyfikację naszego Prymasa Tysiąclecia, który był przywódcą duchowym naszego narodu w najcięższych chwilach komunistycznego reżimu, towarzyszyła wszystkim wydarzeniom zorganizowanym w ramach Dni.

XXVII. Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej rozpoczęły się uroczystą mszą św. w Kościele Polskim na Kőbányi.

4 października w Domu Polskim odbył się wykład dr Ewy K. Czackowskiej, autorki książki „Kardynał Wyszyński. Biografia” oraz „Prymas Wyszyński. Wiara, nadzieja, miłość”. We wstępie do biografii dr Andrzej Grajewski tymi słowami oddał wagę postaci Kardynała Wyszyńskiego „Wielkość postaci historycznej mierzy się także zainteresowaniem jej życiem przez następne pokolenia. Książka Ewy Czackowskiej pokazuje, że postać Stefana kard. Wyszyńskiego żyje w naszej świadomości, inspiruje do poszukiwań i stawiania nowych pytań, co jest ważnym świadectwem dla pokolenia, które nie miało już osobistego kontaktu z Prymasem Tysiąclecia.”

Następnego dnia, w centrum kultury „Párbeszéd Háza” odbyła się promocja filmu „Położna” reżyserii Marii Stachurskiej o Służebnicy Bożej Stanisławie Leszczyńskiej, ratującej dzieci w Auschwitzu. W 1943 roku Stanisława Leszczyńska za pomoc w łódzkim getcie i za udział jej rodziny w konspiracji zostaje aresztowana wraz z trójką dzieci i zesłana do obozu Auschwitz. W obozie pracowała jako położna i w niehumanitarnych warunkach, na skraju wyczerpania, odebrała 3000 porodów nie tracąc ani jednego dziecka. Nawet w obliczu śmierci nigdy nie straciła wiary w sens tego, co robi. Jej nazwisko jako jednej z czterech

najwybitniejszych Polek ostatniego tysiąclecia zostało umieszczone na Kielichu Życia i Przemiany Narodu złożonym przez kobiety polskie na Jasnej Górze. Po filmie odbyła się rozmowa z widzami, którą poprowadził gospodarz miejsca o. jezuita Szabolcs Sajgó.

W środę 6 października w Domu Polskim odbyło się tradycyjne spotkanie polskich księży i sióstr zakonnych pracujących na Węgrzech. Spotkaniom tym zawsze towarzyszą programy kulturalne. W tym roku zebrani mieli okazję poznać najnowsze książki naszego polonijnego pisarza i poety Konrada Sutarskiego. Spotkanie zakończono smacznym, polskim obiadem.

Natomiast w piątek, już po raz trzeci, na scenie Domu Polskiego wystąpiła Nasza Grupa Teatralna ze spektaklem „Ojciec Miłosierny”.

Kolejnego dnia w Domu Kultury „Aranyfűz” odbył się niezapomniany koncert znanej polskiej wokalistki Magdy Anioł. Swoją karierę zapoczątkowała (1995) śpiewając muzykę country, a w 2002 roku została wokalistką roku. Od lat Magda gra również muzykę chrześcijańską, którą często komponuje jej mąż Adam Szewczyk. Ostatnie jej teledyski to: „Kimkolwiek jesteś” z Krzysztofem Antkowiakiem oraz „Moja niebieska Sukienka”. Tytuł koncertu pochodził od słynnej piosenki „Zaufaj Panu już dziś”, która stała się wręcz przebojową nutą, towarzysząc ostatniej pielgrzymce papieża Jana Pawła II do Polski w sierpniu 2002 roku.

10 października w Kościele Polskim zakończyliśmy tegoroczne Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej. Po mszy przekazano pamiątkowy medalion ks. Win-

centego Danko wieloletniej prezes Stowarzyszenia św. Wojciecha Elżbiecie Molnárné Cieślewicz.

Ostatnim akcentem naszych Dni Kultury był koncert fortepianowy Pála Mezeiego w Domu Polskim. Usłyszeliśmy piękne utwory Fryderyka Chopina oraz Franza Schuberta, po których swoje przemówienie, kończące XXVII Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej, wygłosił prof. Jerzy Snopek Ambasador RP na Węgrzech.

Dziękujemy wszystkim gościom tegorocznych Dni Polskiej Kultury Chrześcijańskiej, a także Funduszowi Rządowemu im. Gábora Bethlena, Samorządowi Polskim: w Vecsés, XVIII, XVII, V i III dzielnicy Budapesztu oraz Instytutowi Polskiemu za wsparcie finansowe, bez którego nie byłoby możliwe zorganizowanie tylu wydarzeń w ramach tegorocznej imprezy.

Do zobaczenia za rok!

Z. Monika Molnárné Sagun

FOT. MARZENA JAGIELSKA

CYRK EINSTEINA W BUDAFOKU

Samorząd Polski w XXII dzielnicy Budapesztu zaprosił przedszkolaki i polonijną młodzież na pokazy naukowe w wykonaniu Małego Teatryku z Polski. Takiej imprezy w Budapeszcie jeszcze nie było! Animator i popularyzator nauki, twórca Małego Teatryku, Łukasz Bach oczarował najmłodszą publiczność podczas dwóch pokazów naukowych zatytułowanych „Cyrk Einsteina”, 16 października w Centrum Kultury w Budafoku.

„Nie dzieli nas nic, a łączy tak wiele” – od tych słów prowadzący zaczął show, w którym scena, aktor i widownia stały się jednym. Dzieci uczestniczyły bardzo aktywnie w eksperymentach. Najmłodsi z zachwytem oglądali pokazy iluzji optycznej. Wspólnie z prowadzącym odliczali „Egy, kettő, három ...” (występ był tłumaczony na język węgierski), by na scenie działa się magia. Dzieci wycharowały ołówek, magiczną książkę, a w niej raz czarno-białe, innym razem – kolorowe zwierzęta. Przedszkolaki mogły także zobaczyć powietrze uderzające w kurtynę oraz kręgi powietrza wyrzeliwane ze specjalnej armatki. Gigantyczny balon, który przy głośnym aplauzie publiczności pojawił się na zakończenie występu robił tak duże wrażenie, jak jego rozmiar. Zwłaszcza że aktor wyprawiał z nim niespodziewane akrobacje. Dzieci dosłownie podskakiwały na swoich miejscach z rozbawienia i ekscytacji.

„Występ był rewelacyjny. Moje dzieciaki do dzisiaj wspominają i co rano tłumaczą sobie, co to jest aerodynamika” –

przyznaje Joanna Jankowska, mama Zosi i Adasia.

Spektakl dla młodzieży szkolnej oprócz magii zawierał wiele elementów popularnonaukowych. Niezwykle właściwości piany, powietrza, dźwięku – prowadzący w radosnej atmosferze wyjaśniał widzom podstawy fizyki i chemii. Jak przekłuć balon, by nie pękł i jak wprawić go w ruch spiralny – wiedzą już na pewno wszyscy uczestnicy spektaklu. „Fajny występ. Ciekawe rzeczy przedstawione w przystępny sposób i z dużym poczuciem humoru. Moim dzieciom bardzo się podobało. Mnie też. Brawo dla organizatorów za świetny pomysł.” – skomentował na profilu Samorządu jeden z uczestników imprezy. Miłym gestem ze strony organizatora było wręczenie upominków z okazji Dnia Edukacji Narodowej obecnym na pokazie dyrektorom i nauczycielom obu polskich szkół.

„Zaproszenie Łukasza Bacha do Budafoku planowaliśmy od ponad roku. Chcieliśmy zaoferować polonijnym ro-

dzinom z dziećmi rozrywkę na wysokim poziomie i udało się. Spektakl naukowy spotkał się z bardzo ciepłym przyjęciem. Sala na obu przedstawieniach była pełna.” – przyznaje Agata Jakab, przewodnicząca Samorządu Polskiego Budafoku.

Sukces wydarzenia potwierdzają publiczne komentarze uczestników: „Było super! Dorośli bawili się tak samo dobrze jak dzieciaki”, „Fajna taka magia, którą można dzieciom naukowo objaśnić”.

Samorząd pod kierunkiem Agaty Jakab działa na rzecz Polonii od dwóch lat. W tym czasie w XXII dzielnicy zorganizowano już kilka dużych projektów, w tym Dni Wina, które na stałe zagościły w polonijnym kalendarzu. Zdaniem Piotra Kaczmarka „Budafok to teraz centrum działalności polonijnej w Budapeszcie”. Zgadzam się z Piotrem – oferta wydarzeń w Budafoku robi wrażenie. Tak trzymać! I w imieniu swoim i innych polonijnych rodzin, proszę o jeszcze.

Joanna Górzyńska

POLONIJNE MEDIA NA WĘGRZECH:

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW KANCELARII PREZESA RADY MINISTRÓW W RAMACH ZADANIA PUBLICZNEGO DOTYCZĄCEGO POMOCY POLONII I POLAKOM ZA GRANICĄ. PUBLIKACJA WYRAŻA JEDYNE POGŁĄDY AUTORA/ÓW I NIE MOŻE BYĆ UTOŻSAMIANA Z OFICJALNYM STANOWISKIEM KANCELARII PREZESA RADY MINISTRÓW

A PROJEKT A KÜLHONI LENGYELSÉG ÉS KÜLFÖLDÖN ÉLŐ LENGYELEK MEGSEGÍTÉSÉNEK KERETÉBEN, A MINISZTERELNÖKSÉG HIVATALÁNAK PÉNZÜGYI TÁMOGATÁSÁVAL VALÓSULT MEG A PUBLIKÁCIÓ A SZERZŐ SAJÁT VÉLEMÉNYÉT TÜKRÖZI, AMELY NEM FELTÉTELNÜL EGYEZIK MEG A MINISZTERELNÖKSÉG HIVATALÁNAK HIVATALOS ÁLLÁSPONTJÁVAL

PROJEKT REALIZOWANY W KAŻDYM MIESIĄCU ZE ŚRODKÓW BUDŻETU CENTRALNEGO WĘGIER AZ ÚJSÁG KIADÁSA MAGYARORSZÁG KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSÉNEK HAVI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜL

MINISZTERELNÖKSÉG
EGYHÁZI ÉS NEMZETISÉGI KAPCSOLATOKÉRT
FELELŐS ÁLLAMTITKÁRSÁG

WAŻNE ADRESY FONTOS CÍMEK

Ogólnokrajowy Samorząd Polski na Węgrzech

Országos Lengyel Önkormányzat

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 261-17-98

olko@polonia.hu

Polski Ośrodek Kulturalno-Oświatowy

Lengyel Közművelődési Központ

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 261-17-98

adalbert@dombudapest.com

Ogólnokrajowa Szkoła Polska na Węgrzech

Lengyel Nyelvoktató Nemzetiségi Iskola

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 261-27-48

szkolpol@polonia.hu

Polski Instytut Badawczy i Muzeum

Lengyel Kutatóintézet és Múzeum

1102 Budapest, Állomás u. 10.

tel.: +36 1 260-80-23

muzeum@polonia.hu

Stołeczny Samorząd Polski

Fővárosi Lengyel Önkormányzat

1054 Budapest, Akadémia u. 1-3.

tel.: +36 1 332-19-79

flko@t-online.hu

Polskie Stowarzyszenie Kulturalne im. J. Bema na Węgrzech

Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesület

1051 Budapest, Nádor u. 34.

tel.: +36 1 311-02-16

www.bem.hu

bem@bem.hu

Stowarzyszenie Katolików Polskich na Węgrzech

pw. św. Wojciecha Dom Polski im. Jana Pawła II

Magyarországi Lengyel Katolikusok Szt. Adalbert Egyesülete

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

tel.: +36 1 262-69-08

www.dombudapest.com

adalbert@dombudapest.com

Stowarzyszenie Kulturalne Użyteczności Publicznej

Polonia Nova

Polonia Nova Közhaszni Kulturális Egyesület

1061 Budapest, Jókai tér 1/2.

www.polonianova.hu

biuro@polonianova.hu

Szkoła Polska przy Ambasadzie RP

A Lengyel Nagykövetség mellett működő Lengyel Iskola

1025 Budapest, Törökvész út 15.

tel.: +36 1 326-83-06

tel.: +36 70 701-38-47

polish_school@gazeta.pl

Polska Parafia Personalna na Węgrzech

Lengyel Perszonális Plébánia

1103 Budapest, Óhegy u. 11.

tel.: +36 1 431-84-13

www.parafiabudapest.republika.pl

plebaniapl@onet.eu

Ambasada Polska w Budapeszcie

Lengyel Köztársaság Budapesti Nagykövetsége

1068 Budapest, Városligeti fasor 16.

tel.: +36 1 413-82-00

www.gov.pl/web/wegry

budapest.amb.sekretariat@msz.gov.pl

Wydział Konsularny i Polonii Ambasady RP w Budapeszcie

Lengyel Köztársaság Nagykövetsége Konzuli és Külhoni Lengyelek Osztálya

1068 Budapest, Városligeti fasor 16.

tel.: + 36 1 413-82-08

www.gov.pl/web/wegry

budapest.amb.wk@msz.gov.pl

Instytut Polski w Budapeszcie

Lengyel Intézet

1065 Budapest, Nagymező u. 15.

tel.: +36 1 311-58-56

www.institutpolski.pl/budapest

budapest@institutpolski.org

Polonijna strona internetowa:

www.polonia.hu

Program radiowy w języku polskim:

Magazyn Polski – emisja w soboty, godz. 13.30

MR4 (fale średnie 873 kHz) i ze strony www.mediaklikk.hu

Redakcja Polska MTVA.

1037 Budapest, Kunigunda útja 64.

jazz art

Polska Jazz

9. POLSKA
JAZZ FESTIVAL
OPUS JAZZ CLUB
November 10-13.

November 10 — 20.00

Kamila Drabek Tercet

November 10 — 21.00

O.N.E. Quintet

November 11 — 20.00

Semiotic Quintet

November 11 — 21.00

Mateusz Palka Trio

November 12 — 20.00

Wójciński / Szmańda Quartet

November 13 — 20.00

Hang 'Em High

Budapest Music Center

BMC – Opus Jazz Club | 1093 Budapest, Mátyás utca 8.
www.opusjazzclub.hu | info@bmc.hu
Jegyek / Tickets: bmc.jegy.hu

niepodległa

Utwór jest częścią
programu
„Kulturalne Huby”

Az esemény a NIEPODLEGŁA 2017-2022 több éves program társfinanszírozásában,
az Adam Mickiewicz Intézet „Kulturális Hidak” támogatási programjának részeként
valósul meg. / Co-financed as part of the multi-annual program NIEPODLEGŁA for
2017-2022, as part of the Adam Mickiewicz Institute grant program „Cultural Bridges”.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA